

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

מהי דעת? לדעת פירושו להתקשר ולהתחבר. מובן שיש התקשרות לה' ויש התקשרות לעם ישראל, עם הכלל. החינוך לפני בר מצוה הוא דעת להתקשר לה', לעשות מה שה' רוצה. הדעת שהנער מקבל בבר מצוה, שהיא עיקר הדעת, היא גם "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה", אבל עיקר החידוש הוא שעכשיו הדעת היא "בשם כל ישראל". כח להוציא את הצבור ידי חובה, לייצג את כלל ישראל!

[מתוך השיעור 'תיקון הדעת – החיבור לכלל']

שלח תשפ"ו

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
עזרה נפשית בערבון מוגבל
והאפשרות לתיקון הברית

29 פאזור טיפסי
חטאי המדבר ותיקונם
רזי יספר לנו על חטא המרגלים
וחטא המעפילים, ההבדל ביניהם
והדרך לתיקונם

04 עבודת ארץ ישראל
נקודה מעובדת
הופעת ה' בתוך האדם

05 תיקון הדעת – החיבור לכלל
קיום מצוות באופן בוגר
עבודה מאהבה, בירור המציאות
ובריאה חדשה

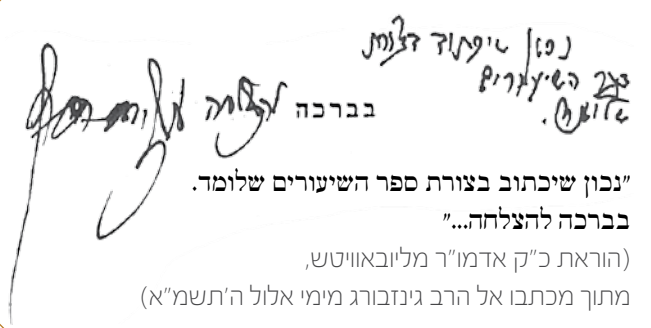
15 עצת הבחירה – נוכחות ה' בתוכנו
מאור עינים
טעות המרגלים ותיקונה
ע"י סוד הבחירה

26 הסיפור החסידי
זריזותיה דאברהם
הרב מרדכי אליהו

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
ט	ת	ו	ר	ת	ד

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
להצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה צ' אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווח

בברכה
נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה...
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.
שני שיעורים השבוע בגליון: שיעור על **תקון הדעת** מבר מצוה לנכד הרב אשתקד ושיעור **במאור עינים** על הפרשה.

השיעור הראשון - **תיקון הדעת - החיבור לכלל** - הוא חלקה השני של התוועדות בר מצוה לנכד הרב משנה שעברה. הוא **מעמיק בצורה נפלאה** בשינוי שצריך לחול בקיום המצוות כשעוברים מ'דין חינוך' לחיוב שלהם מהתורה - **מצוות מאהבה**, עם כח לברר את המציאות **ולברוא עולם ותורה חדשה**, מתוך חבור אמתי לכלל ישראל - ועוסק בתיקון הדעת ההכרחי, עבורו לקח משה את ה'סיכונים' של קבלת הערב-רב ושליחת המרגלים. **אל תפספסו את הסיפור המתוק על השוכבות של האברבנאל.**

בשיעור השני - **עצת הבחירה - נוכחות ה' בתוכנו** - השיעור השבועי במאור עינים על הפרשה, תמצאו **התבוננות מעמיקה בחטא המרגלים**, בציפיה של ה' מעם ישראל בתוך המציאות ובעבודת ה' המיוחדת לארץ ישראל. מוזמנים לקחת 'ביס', **בנקודה המעובדת**, ולקבל תאבון לצלול לתוך השיעור השלם.

"**שמועה טובה תדשן עצם**" - בשעה טובה ומוצלחת ובאדיבות ר' **דוד שי'** הלל התחדשנו **באתר ואפליקציה חדשים ללומדי הנ"ך והמשנה היומיים** עם עוד הרבה הוספות ודברים מעניינים. עוד לא הצטרפתם ללימוד היומי? זה הזמן להתחיל יחד עם **התחלת ספר דניאל** ועם האפליקציה החדשה בכתובת lishkod.netlify.app או בברקוד הסריקה:

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת **קרח** הבעל"ט:
נ"ך יומי - דניאל פרקים א'ז; **משנה - מנחות** פרק ג.

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

עבודת ארץ ישראל

במדבר אנו אוכלי המן – ובארץ עלינו לחרוש, לזרוע ולקצור. במדבר העננים שומרים מהאויבים ומכלים את המזיקים – ובארץ ה' מצפה מאתנו להלחם בעצמנו. נסי ה' בארץ מופיעים בתוך העבודה שלנו, ועלינו לזכור "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל". בארץ ישראל צריכה להתממש תאוות ה' בבריאה, להיות לו יתברך דירה בתחתונים, כאשר האלקות מתעצמת בנו ומופיעה מתוכנו – "אני אמרתי אלהים אתם". בעצם, המרגלים כבר 'הריחו' שהכניסה לארץ לא תהיה בראשותו של משה רבינו, שפניו כ"פני חמה" בגילוי אלקות מפורש, אלא בראשותו של תלמידו יהושע בן נון שהלך עמם לתור את הארץ, שפניו כ"פני לבנה" המשקפת את האור שהיא מקבלת דרך הכלים שלה.

טענת המרגלים "כי חזק הוא ממנו" היתה שלגילוי אלקות כזה, בו הארה אלקית מופיעה באדם, אין כח להתמודד עם עצמת המציאות. הם סברו, בשפלות של שקר, שעם ישראל איננו ראוי לגילוי אלקות כזה – ובמקום שהאור יבקע מהם ויגבר על החשך הוא 'ייעלם' בתוכם והם יבלעו בתוך "ארץ אכלת ישביה". אכן, השפלות האמתית ("מאד מאד הוא שפל רוח") פועלת את הפעולה ההפוכה – היא גורמת לאדם להכיר שמצד עצמו אין בו מאומה, אך עצמות ה' מתלבשת בו וממנה לא יבצר מאומה. גילוי זה הוא תכלית רצון ה' בעולם, המופיע דווקא בארץ הטובה, "טובה הארץ מאד מאד!"

המרגלים ספרו על עצמת יושבי הארץ וזרעו מורך בלב העם. כאשר הכריזו כלב "עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה" הגיבו שאר המרגלים "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". על דבריהם דרשו חז"ל "דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה, 'כי חזק הוא ממנו', אל תקרי 'ממנו' [מאתנו, בגוף ראשון רבים] אלא 'ממנו' [יתברך, בגוף שלישי יחיד], כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם". מי 'הכריח' את חז"ל לדרוש כך? כיצד יעלה בדעת המאמין בה' הכלי-יכול שיש מישהו חזק ממנו במציאות? איך יתכן שבני הדור שראו את כל נסי ה' ביציאת מצרים, בקריעת ים סוף ובהליכתם במדבר – ושמעו את קול ה' מתוך האש – היו כה טפשים לחשוב שדווקא מול יושבי הארץ ה' לא יכול לפעול!?

הכלל הוא שדרשות "אל תקרי" אינן שוללות את הפירוש המקורי, אלא מוסיפות בו עומק. "ממנו" כולל גם את הפשט, התייחסות של בני ישראל לעצמם, וגם את הדרוש המחודש, התייחסות אל ה' יתברך, כאשר שניהם צריכים להופיע יחד. כלומר, שני פירושי "ממנו" מלמדים שה' יתברך (כפי הדרשה) צריך להופיע בתוכנו, בני ישראל (כפי הפשט). בני ישראל לא חשבו שה' שהוציא אותם ממצרים והנהיג אותם במדבר לא מסוגל לתת עשר מכות ליושבי הארץ ולפנות את הארץ עבורם, אבל הם הבינו שלא זו ההנהגה בה ה' מעוניין בארץ ישראל.

שיעור

קיום מצוות באופן בוגר

תיקון הדעת – החיבור לכלל

קיצור מהלך השיעור

בשיעור לבר־מצוה של נכד הרב (שחלקו הראשון פורסם אשתקד) יש העמקה ב**סוד הדעת בקיום המצוות** – הדעת המיוחדת שמקבל בר־מצוה, וצריכה להאיר בכל אחד ואחת מאתנו **מרגע החיוב במצוות** ואילך. **פרק א** מונה שלשה פירושים בבר־מצוה – **עבודה מאהבה של בן (ברא)**, **כח לברר את המציאות** וגם את **טעמי התורה** וכח **לברוא מציאות חדשה בעולם** (בניגוד לחוק שימור החומר והאנרגיה) ו**בתורה** (ב"תורה חדשה" של משיח). **פרק ב** מלמד על המעבר **במצוה מצוותא עם ה'**, הממוקדת בעיקר ב**תיקון האדם את נפשו** שלו, לצוותא עם **כל ישראל**, מתוך יכולת להתחבר לכלל ו'**לאהוב מה שהאהוב אוהב'**. **פרק ג**, הנוגע גם בפרשת השבוע, עוסק ב**תיקון הדעת** בו עוסק משה רבינו – **בקבלת הערב רב ובשליחת המרגלים** – תוך לקיחת הסיכונים הנדרשים, מתוך **הבנת ההכרח** בכך כדי להביא את **הגאולה** האמתית והשלמה.

מן התורה. אבל יש כאן עוד ענין: מי שמקיים מצוה יכול לקיים בבחינת עבד, בקבלת עול פשוטה, בלי הרגשת אושר פנימי, ויכול לקיים מצוות בבחינת בן. הפירוש הראשון של בר־מצוה (מבין שלשה פירושים שנפרט אי"ה) הוא שתקיים מצוות בבחינת בן. קיום המצוות שלך כעת ימשיך להיות גם בקבלת-עול של עבד, אבל החידוש הוא מעלת הבן. את קבלת העול של העבד קבלת בחינוך שלך, כך ראוי, וכעת הזמן

פריימן (ח"ב). ו"ט סיון תשפ"ה – כפ"ח.
א ראה סוכה מב, א; שו"ע או"ח לז, ג.

א. עבודת בר (מצוה): עבודה מאהבה, בירור ובריאה

לעבור מעבודת עבד לעבודת בן

היום אתה חוגג בר־מצוה. מה ההבדל בין הנחת התפילין שלך ביום ששי שעבר להנחת התפילין שלך היום? היום אתה בר־מצוה – הפשט הוא שאתה מחויב במצוות דאורייתא. גם קודם עשית מצוות וגם קיימת מצוה, מצוה של חינוך מדרבנך^א, וכעת אתה חייב במצוה גם

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. בר מצוה ישראל ש'

להרגיש את עצמך כבן לקב"ה.

כתוב^ב שעבד עובד מיראה וכן עובד מאהבה. הילד בחדר עם יראה מהרצועה של המלמד, ואף על פי כן "הבל פיהם של תינוקות של בית רבן"^ג עולה עד כסא הכבוד ממש^ד, אבל זה עדיין לא התכל"ס. התכל"ס היא "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"^ה. התכל"ס היא לעבוד את ה' מתוך אהבה ומתוך רצון אמתי. למי יש רצון אמתי לקיים את דברי המלך? בן המלך. יש גם "בן שנעשה עבד", כמו שהרבי הרש"ב אמר על עצמו ביחס לאבא שלו, הרבי המהר"ש^ו. בכל אופן, החידוש הראשון של בר-מצוה שהוא מקיים את המצוות בבחינת בן, לא רק בבחינת עבד – העבד שבו כלול בבן שבו, כאשר העיקר הוא הבן, שהרי "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא", כנ"ל.

התחברות לה'
היא משהו גדול
מאד, אבל יש גם
מה שה' רוצה –
ה' רוצה שיתקנו
את העולם להיות
דירה לו יתברך
בתחתונים

בירור המציאות וההלכה

בר-מצוה מקבל דעת. צריך להבין מה המשמעות. הרי לפני כן הוא גם היה חכם ונבון, וגם עם בחינה מסוימת של דעת – גם לפי האריז"ל, יש הרבה דרגות של דעת^א – אז צריך להבין מה מתחדש בבר-מצוה, בה הדעת שהוא מקבל היינו ענין גמור כניסת הנפש האלקית שלו, כמו שאדמו"ר הזקן כותב בשו"ע^ב.

ב תניא פמ"א. ובריבוי מקומות בדא"ח.

ג ע"פ שבת קיט, ב.

ד ראה תניא קונטרס אחרון ד"ה "להבין מ"ש בשער היחודים".

ה זהר ח"ג רסז, א.

ו המשך תרס"ו מאמר מז. ובכ"מ.

ז ראה **חתן עם הכלה** הערה קעה (עמי רעט). וראה ספר התולדות אדמו"ר מוהרש"ב פ"א.

ח ע"ח שכ"ה דרוש ב.

ט שו"ע אדה"ז מהדו"ת ד, ב.

בכל אופן, מהו הפירוש השני של בר? הפירוש הראשון של בר הוא לשון בן, כנ"ל, והפירוש השני של בר הוא לשון בירור. כלומר, מבר-מצוה, אתה לא רק מקיים מצוות כמו שילד יהודי חסידי מקיים מצוות, אלא שאתה יכול עם המצוות שלך לברר את המציאות – לתקן את המציאות, להעלות את הניצוצות הקדושים מתוך המציאות, לגלות את הקדושה האלקית שבעצם המציאות של עלמא דיין. לפני בר-מצוה אתה לא יכול לעשות חיל כפירוש האור החיים הקדוש^א, להעלות ניצוצות. יש גם מכתב של הרבי שאומר זאת בפירושו, שעיקר החידוש של בר-מצוה הוא שעם המצוות שלך אתה יכול לברר ולתקן את המציאות החיצונית – זהו הפירוש השני של לשון בר (מצוה).

התפילין שהנחת ביום ששי היו מצוה – וכמו שנסביר, מצוה לשון צוותא וחיבור^ב, התחברת לה' בהנחת התפילין של יום ששי – אבל היום כשהנחת תפילין לא רק התחברת לה' אלא גם תקנת את המציאות החיצונית. התחברות לה' היא משהו גדול מאד, אבל יש גם מה שה' רוצה – ה' רוצה שיתקנו את העולם להיות דירה לו יתברך בתחתונים^ג, וזה תלוי בעבודה שלנו. שוב, הפירוש השני של בר-מצוה הוא היכולת לברר את המציאות על ידי המצוות.

בבירור של בר-מצוה יש עוד נקודה עמוקה: יש בדעת של הבר-מצוה גם יכולת לברר את הכוונה הפנימית של המצוה עצמה. יש בחז"ל מחלוקת בין חכמים ורבי שמעון אם דורשים טעמא דקרא^ד. עד בר-מצוה לא היה שייך בכלל לדרוש ולברר את טעם המצוה. מה קורה אם הוא מברר את טעם המצוה? יכולה להיות לכך נפקא מינה מאד גדולה הלכה למעשה. אם הוא בטוח שהסבה שה' נתן את המצוה שלו בשביל

י התבאר בח"א של השיעור – נדפס בגליון שלח תשפ"ה.

יא אוה"ח במדבר כד, יח (נתבאר בח"א של השיעור).

יב לוח "היום יום" ח' חשון. ובכ"מ.

יג תנחומא נשא טד; תניא פל"ו.

יד ראה יבמות כג, א; קידושין סח, ב.

לחדש כבר נאמר למשה מסיני^ט, אנחנו יודעים שיבוא משיח ויחדש "תורה חדשה"^כ. מה הפירוש של "תורה חדשה"? לא כאן המקום להאריך, אבל ככה קוראים לזה – "חידוש תורה מאתי תצא", והפשט בחז"ל שזהו חידוש שלא על פי שלחן ערוך כפשוטו. יש גם בעולם הזה הוראת שעה, או "גדולה עברה לשמה ממצוה שלא לשמה"^{כא}, אבל זה עדיין בחינת תהו. משיח יכניס בכלי את האורות דתהו הללו – שכבר היו מעולם, "הוראת שעה" ו"גדולה עברה לשמה" – ומזה תצא "תורה חדשה" לגמרי. אם כן, 'בר־מצוה', רומז גם על בריאת שמים חדשים וארץ חדשה, וגם על בריאת 'מצוה' חדשה, ודוק. אנחנו רגילים להסביר זאת על פי מונחים־מושגים של המדע העדכני^{כב}: אחד החוקים, שהוא

'חוק ולא יעבור' לפי המדע היום, הוא חוק שימור החומר והאנרגיה, שלא יתכן להוסיף חומר למה שקיים – אפשר רק לשנות את הצורה. לפי החוק הזה, כל העולם וכל הכח של האדם לשנות את מציאות העולם בא רק מעולם היצירה – עולם של שינוי הצורה – אבל אי אפשר לברוא חומר חדש או אנרגיה חדשה (שלפי המדע, היינו הך). זו אקסיומה ראשונה היום במדע. עם כל הקוואנטים וכל התקדמות המדע עדיין האקסיומה הזו חיה וקיימת, שאי אפשר להוסיף ליקום חומר חדש או אנרגיה חדשה. התורה אומרת הפוך: כשאתה מניח תפילין בבקר אתה ממשיך לתוך חלל הצמצום אור אין סוף מלפני הצמצום, דרך הקו,

מי שלא בר־
מצוה לא שייך
לזה בכלל, צריך
רק לציית למה
שאומרים לו – אין
לו כח לברר את
הכוונה הפנימית
של המצוה

הוא יכול גם
לברוא – לא רק
שמים חדשים
וארץ חדשה, אלא
יכול לברוא גם
חידושי אמת בתוך
התורה גופא,
חידושים שלא
שמעתם און

כך וכך – בדרך כלל לא אומרים זאת, אבל רבי שמעון כן אומה, כי הוא קשור לפנימיות התורה^{טו} – אז אפשר לברר את המצוה, אפילו בנגלה, ולהגיע לעומקה של הלכה, ומי שמגיע לעומקה של הלכה מחדש דינים בשלחן ערוך. זה כלול בתוך ה"בר" השני, לשון בידור, שהוא יכול לברר גם את הטעם, את רצון ה', בתוך המצוה עצמה. מי שלא בר־מצוה לא שייך לזה בכלל, צריך רק לציית למה שאומרים לו – אין לו כח לברר את הכוונה הפנימית של המצוה.

בריאה חדשה

מה הפירוש השלישי של בר־מצוה? עוד יותר עמוק: כתוב^{טז} ש־בר היינו שתי האותיות הראשונות של התורה, "בראשית", ורמז מובהק ללשון

"ברא". לא רק שיש ב"בר" בידור אלא גם בריאה, כמו שהרמב"ן כתוב^{יז} שבריאה היא התהוות יש מאין ואפס המוחלט. מי שבר־מצוה יכול על ידי המצוות שלו לברוא שמים חדשים וארץ חדשה^{יח} – לא רק לברר את המציאות הקיימת אלא לברוא מציאות חדשה.

אמרנו שבר־מצוה יכול לברר את טעם המצוה וכך להגיע לעומקה של הלכה ולחדש חידושים. יש משהו עוד יותר גבוה שיוצא מהענין, שהוא יכול גם לברוא – לא רק שמים חדשים וארץ חדשה, אלא יכול לברוא גם חידושי אמת בתוך התורה גופא, חידושים שלא שמעתם און. הגם שאנחנו אומרים ש"כל מה שתלמיד ותיק עתיד

טו ראה קול הנבואה מאמר החכמה הפנימית סעיף ח.

טז וראה תקו"ז קיא, ב.

יז רמב"ן על בראשית א, א.

יח ישעיה סו, כב.

יט ויקרא רבה כב, א.

כ ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

כא נזיר כג, ב; הוריות י, ב.

כב ראה לדוגמה שיעור כ' אדר תשע"ט.

אפשר רק לקיים את המבצע של הרבי, ולהניח איתו תפילין, אבל לא לומר 'טוב, אתה לא רוצה להניח תפילין? אני אני בשבילך'

התחיל? מכך שעברת לפני התבה כשליח-צבור בערבית והוצאת אותנו ידי חובה. ביום ששי עוד לא יכולת לעשות זאת, רק היום. השינוי הזה אומר שקרה משהו מהותי, משהו עצמי: עד היום, ולא עד בכלל, היית 'פאר זיך' ('לעצמו') – היית ילד טוב, למדת, התפללת, עשית הכל בסדר, אבל לא היה לך כח לייצג את הצבור ולהוציא אותו ידי חובה, והיום אתה כבר יכול לייצג את כלל ישראל!

איך עוד נאמר זאת? ידוע שב"לשם יחוד" – שלפי מנהגו מכוונים לפני כל מצוה, ואומרים לפני "ברוך שאמר" (כפתיחה לכל מצוות היום)^כ – הכוונה היא "בשם כל ישראל". הבקר כשהנחת תפילין כבר יכולת לכוון "בשם כל ישראל". הנחת תפילין היא מצוה שבגוף, בה לפי תורת הנגלה אי אפשר להוציא את הזולת^כ – אי אפשר להניח תפילין בשביל מישהו אחר. אפשר רק לקיים את המבצע של הרבי, ולהניח איתו תפילין, אבל לא לומר 'טוב, אתה לא רוצה להניח תפילין? אני אני בשבילך'. לפי נגלה זה לא עובד ככה, אבל לפי נסתר כן אפשר להניח בשבילי^ל – אבל רק אחרי בר-מצוה. אחרי בר-מצוה אתה יכול בהחלט לכוון שאתה מניח תפילין "בשם כל ישראל" – לדוגמה, יש אותו חיל שהיום באיראן לא מסוגל להניח תפילין, ואני מניח תפילין בשבילו. זהו משהו אמתי לחלוטין.

מהי דעת? התערבות-עריבות עם הכלל. לדעת פירוש להתקשר ולהתחבר^ל. מובן שיש התקשרות לה' ויש התקשרות לעם ישראל. מה שאומרים עכשיו הוא גדול מאד: החינוך שקבלת גם היה דעת – איזו דעת? להתקשר לה', לעשות

וככה אתה מוסיף ליקום אנרגיה חדשה – אור וכח שהופך להיות חומר, "מהתעבות האורות נתהוו הכלים"^כ. זהו הפירוש הכי טוב ואמתי של מה זה בר-מצוה. בתפילין של יום ששי עוד לא המשכת 'קו' אור אין סוף לתוך חלל הצמצום, מקום עמידת העולמות כולם, עוד לא בראת משהו יש מאין ואפס המוחלט, והבקר כן עשית זאת.

אותו דבר בנוגע לאותו "תלמיד ותיק" (ששוע **ישראל בעל שם טוב**^כ, 1000 אורות של מתן תורה^כ, שזו כבר תורה חדשה של מלך המשיח), כשהוא מחדש חידוש הוא ממשיך מהתורה הקדומה בדרגה הכי גבוהה, לפני הצמצום לתוך העולם שלנו. האריז"ל אומר שהתורה שלנו היא תורת הבריאה^כ, אבל הבעל שם טוב (וכמוהו מלכא משיחא) המשיך גילוי אור אין סוף מאדם דאצילות שלפני הצמצום לתוך אדם דבריאה שהוא א"ק שלאחר הצמצום (ארבע בחינות "אדם" אינם ארבעה עולמות אבי"ע, ודוק^כ). אלו שלשה פירושים של בר-מצוה.

ב. (בר) מצוה – צוותא לה' ולכלל ישראל
"בשם כל ישראל"

נאמר עוד משהו:

מה עיקר החידוש שחוגגים עכשיו? איך הוא

כג ראה ע"ח ש"ז פ"א.

כד ראה **לב לדעת** מאמר "אמונה ובטחון" פ"ד (עמ' פג); **שכינה ביניהם** פ"ח הערה יח.

כה ספר הליקוטים פרשת כי תשא. ראה כתבי רח"א ביחובסקי עמ' נג.

כו פע"ח שער קריאת ס"ת פ"ה.

כז ראה תקו"ז יט (מב, א); סט (קטז, א); ע"ח ש"ג פ"א. וראה גם אוה"ת בלק תתקסב; לקו"ת צו ח, ד; בהר מג, ד;

מטות פב, ד; מסעי צה, א.

כח ראה שער הכולל פ"ו ס"ב.

כט תוספות ר"ד קידושין מב, ב. ערוך השלחן חושן משפט קפב.

ל עיין דברי נחמיה השלמות לשו"ע סי' תרנ"א קו"א סק"א (ע"פ שו"ע אדה"ז סי' ערב בקו"א סק"ב); דרך מצותיך איסור שנאת ישראל ומצות אהבת ישראל. ראה גם **כלל גדול בתורה** ביאור ט (עמ' קמד); **מעין גנים** פרשת צו. ובכ"מ. לא תניא פ"ג.

גבוהה של "שלא לשמה", עליה נאמר ש"מתוך שלא לשמה בא לשמה"^ל. אבל זה עדיין "פאר זיך", אתה רוצה להתקשר לה' ובכך לתקן את נשמתך.

אבל מוחין גדלות, מוחין בעצם הם הקשר העצמי לעם ישראל. במדה מסוימת, זה יותר מהקשר הראשוני לה'. כמובן, הקשר הראשוני לה' הוא הבסיס שתמיד קיים, כמו שכתוב ב"חינוך קטן".

שער היחוד והאמונה וספר של בינונים – קטנות וגדלות

אם כבר הזכרנו את חינוך קטן בתניא – כמה

פרקים יש בשער היחוד והאמונה, שכעת לומדים? **יב** פרקים. אחד הפירושים שהולך על **יב** השנים הראשונות של החיים. בתוך **יב** השנים הראשונות, עד בר-מצוה, צריך להיות בקי בנפש בכל שער היחוד והאמונה. לכן ההקדמה של שער היחוד והאמונה היא "חינוך קטן". הוא אומר בהקדמה הזו, החידוש בהתחלת "חינוך קטן", שהחינוך הוא גם במצוות עשה, ילד צריך לקיים הכל, ואז ממשיך ואומר שזה קשור ליסוד היסודות של אמונה ויחוד, יחודא עילאה ויחודא תתאה – וכל זה

בשביל ילד קטן.

ידוע^ל שהיתה התלבטות אצל אדמו"ר הזקן מה להקדים בתניא – האם להקדים את שער היחוד והאמונה לספר של בינונים או הפוך? לא דבר פשוט, לכן הוא התלבט, ובסוף הכריע להקדים את ספר של בינונים. לפי מה שהסברנו עכשיו, מה הסברה להקדים את שער היחוד והאמונה? לפי סדר החיים – אם הוא

לו פסחים נ, ב.

לו ראה לקו"ש ח"י ריש עמ' 243; חכ"ה ס"ע 199 ואילך; אג"ק חכ"ב אגרת ח'תקפג (עמ' שצט) ועוד.

מה שה' רוצה (גם החינוך לאהבת ישראל היה משום שכך מצוה ה' בתורה). הדעת שאתה מקבל בבר-מצוה, שהיא עיקר הדעת, היא "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה", אבל עיקר החידוש הוא שעכשיו הדעת היא "בשם כל ישראל". הדבר דומה למה ששאלו את אדמו"ר הזקן אם יותר גדולה אהבת ה' או אהבת ישראל, והוא אמר שיותר גדולה אהבת ישראל, כי אתה אוהב מה שהאהוב אוהב^{לב}. דעת כזו אין לפני בר-מצוה. הדעת הזו – לאהוב מה שהאהוב אוהב, לדעת שהעיקר והתכלית של אהבת ה' היינו אהבת ישראל – מקבלים בבר מצוה. אז אפשר גם להוציא את הציבור בגלוי, וגם לכוון שכל מה שאתה עושה ביחיד הוא "בשם כל ישראל" – חידוש מופלא.

ממוחין השייכים למדות למוחין בעצם

במאמר שחזרת עכשיו^{לג}

מדובר על תפילין. כתוב שם שיש מוחין דקטנות, שהם מוחין השייכים למדות, ויש מוחין בעצם. החידוש שהמוחין של בר-מצוה הוא מוחין בעצם. בסוף המאמר, אתה זוכה, הוא כותב שגם את המוחין בעצם צריכים להמשיך במדות.

מה הם מוחין השייכים

למדות, מוחין דקטנות? את המוחין הללו גם היו לך ביום ששי ואתמול, לפני הבר-מצוה. קוראים לזה בחסידות עבודה אליבא דנפשיה, לשם תיקון נשמתך. כמו שהרביים מסבירים^{לד} (ובפרט רבי הלל, בסגנון הבהיר שלו^{לה}) שזו המדרגה הכי

לב ראה לוח "היום יום" כ"ח ניסן.

לג ד"ה "איתא במדרש תילים" תרנ"ג.

לד ראה מאמר אדה"ז ד"ה "ענין רב שמואל בר רב יצחק", הובא ונתבאר באריכות בספר **חתן עם הכלה**. דרך חיים פע"ד.

לה ראה לקו"ב בסוף דרך חיים.

עצמו, שהם "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ". יש רמז מאד יפה: הפסוק הזה כתוב פעמיים, בשמואל ובדברי הימים. בשמואל כתוב "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ"^מ, הנוסח שאדמו"ר הזקן בחר לרעוא דרעוין, מנחה של שבת, ובדברי הימים שכתוב "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", בלי ה"כ. ידוע^{מח} ש"ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ" עולה מב פעמים הוי' (1092), סוד מב אזכרות שיש בתפלין — כא (אהיה) בתפלין של יד ו-כא (אהיה) בתפלין של ראש (סוד "אהיה אשר אהיה"^{מט}). בלי ה"כ, כמו שכתוב בדברי הימים, שוה 20 פחות (1072), כמובן. מה הממוצע? מה קורה אם אחבר שניהם יחד? ודאי זה מה שהתנ"ך רוצה כשהוא כותב אותו פסוק בשתי צורות. החיבור שלהם עולה 2164, ארבע פעמים ישראל (541). הפסוק הזה רוצה לשדר, בשני האופנים — גם הפשט של הפסוק, ועוד יותר מודגש ברמז — שהתכל"ס היא ישראל.

איך עוד רואים? בפרשת "בהעלתך", שקראנו אתמול בתורה, יש פסוק אחד עם חמש פעמים "בני ישראל" — "וְאָתְנָה אֶת הַלְוִיִּם וְנָתַנְיָם לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְדֹת אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ"^נ. אלו הכי הרבה הופעות של ישראל בפסוק אחד בתנ"ך. אבל יש עוד פסוק בהמשך "בהעלתך", "עַל פִּי הוֹי יִחַנוּ וְעַל פִּי הוֹי יִסְעוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת הוֹי שְׁמְרוּ עַל פִּי הוֹי בְּיַד מִשְׁה"^{נא} — פסוק עם ארבע הופעות של שם הוי', גם הכי הרבה הופעות בפסוק אחד בכל התורה. משהו מיוחד של פרשת "בהעלתך", שיש הכי הרבה ישראל בפסוק אחד והכי הרבה ה' בפסוק

צריך להיות לפני בר-מצוה, צריך להתחיל בו. אחד כך, מה הווארט, מה הבסיס, של ספר של בינונים? שיש מציאות של צבור — צדיקים, בינונים ורשעים^{לח}. צריך לשאוף ל"מדת כל אדם", שהיא מדת הבינוני^{לט}, אבל המנטליות היא של צבור. לכן יש הוה-אמינא להקדים את חינוך קטן לתודעה שיש בעם ישראל צבור, ספר של בינונים. אין לצפות שכולם יהיו צדיקים של תניא, כמו שכתוב בפרק א של תניא, "ראיתי בלי עליה והם מועטים"^מ. לכן אדמו"ר הזקן עצמו, כמו רבה^{מא}, אומר "כגון אנא בינוני"^{מב}. למה אני בינוני? כי אני רוצה להזדהות עם כולם. עיקר ההזדהות עם כולם היא הצבור, צדיקים בינונים ורשעים, אבל "מדת כל אדם" היא מדת הבינוני, יעקב. לכן גם כתוב בפירוש בחסידות שגם אחרי שינוי השם מיעקב (הבינוני) לישראל (הצדיק) נשאר השם יעקב^{מג}.

תפילין של "ומי כעמך כישראל"

איך אני יודע שבאמת התפילין שלך היום הם "בשם כל ישראל"? גם מתוך מה שאמרת במאמר, בו הובאו דברי הגמרא^{מד} שבתפילין דמרי עלמא כתוב "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ"^{מה}. מה כתוב בתפילין שלנו? "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{מו}. מה ההבדל? כתוב בגמרא שם שאנחנו עושים מה' חטיבה אחת כשאומרים "שמע ישראל... הוי' אחד" והוא עושה מאתנו חטיבה אחת בארץ. רמוז במאמר שעד עכשיו הנחת תפילין של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", ומהיום והלאה אתה יכול להזדהות לגמרי ולהניח את התפילין של ה'

לח חיי הנפש (לר"א אבולעפיא) עמ"צ.

לט תניא פי"ב.

מ סוכה מה, ב.

מא ראה ברכות סא, ב.

מב רמ"ח אותיות אות קפז.

מג לקו"ת בלק ד"ה "לא הביט" וביאורו.

מד ברכות ו, א.

מה דהיא"א יז, כא.

מו דברים ו, ד.

מז ש"ב ז, כג.

מח גימטריא (אורברכסלר, ירושלים תש"מ) מאמר "בסוד תפילין".

מט שמות ג, יד.

נ במדבר ח, יט (וראה רש"י עה"פ).

נא שם ט, כג.

ה' לא מצוה אבל נותן לו רשות - כי משיח חייב להתנהג ככה

שמשיח צריך לעשות מה שהוא רוצה (באמת של משה שבו) לעשות.

הקב"ה מסכים - "אני איני

מצוה לך, שלך לך לדעתך, אם

תרצה שלח". קודם ה' אמר ליהודי הראשון "לך לך"^א, המפרשים^ב משווים בין שני הפסוקים.

לאברהם עדיין אין את מי לשלוח, נעבעך, יש רק אותו. אצל שניהם ההליכה לארץ ישראל. משה

רבינו הוא מלך^ג, "ויהי בישרון מלך"^ד, ולא צריך ללכת בעצמו - הוא יכול לשלוח שלוחים. הוא

רק צריך הרבה שלוחים שהם בבחינת "שלוחו של אדם כמותו" - "כמותו ממש", כמו שכותב

אדמו"ר הזקן^ה - ובכך הוא לא הצליח, נעבעך (בדרך צחות: **נעבעך** עולה **רבי**, פעמיים **נעבעך**,

הנ"ל עולה **משיח בן דוד** - הוא הכי נעבעך...).

כך הוא רצה, גם רמוז במלה "לך", "לדעתך", שהם יהיו לדעתך. אם תמצא כאלה מרגלים,

שהם מאה אחוז לדעתך, שלוחים של הרבי שהם "לדעתך", לא לדעתם, אז העסק יצליח. אם

לא - זה סיכון, זה סיכוי והימור על אי-הצלחה. קודם כל, רואים שמשה רבינו יודע שזה לא

פשוט. הרי הוא מתפלל על יהושע "יה יושיעך מעצת מרגלים"^ו. המפרשים שואלים^ז איך הוא

מתפלל עליו ושולח את המרגלים ביחד. הוא יודע שלא פשוט. הוא מקווה לטוב, מתפלל, ולוקח

על עצמו את הסיכון. ה' לא מצוה אבל נותן לו רשות - כי משיח חייב להתנהג ככה. הזכרנו

את סבא ישראל, שהבר-מצוה קרוי על שמו, אז נזכיר גם את סבא משה, שהרבי אמר לו - אתה

א נ בראשית יב, א.

ב נח צרור המור, תפארת יהונתן על במדבר יג, ב. וראה גם מלבי"ם על ירמיה יג, א בחלק באור המלים.

ג נט ראב"ע וחזקוני שם, רמב"ן בשם "מקצת האגדות" ורבינו בחיי "על דרך המדרש".

ד ס דברים לג, ה.

ה סא ראה קו"א לשו"ע או"ח רסג; לקו"ת ויקרא א, ג ובמ"מ שם.

ו סב סוטה לד, ב; במדבר רבה יח, כא (הובא ברש"י לבמדבר יג, טז).

ז סג פענח רזא עה"פ.

אחד. מי יותר? כתוב^{בב} ש-ה פעמים "ישראל" הן כנגד נרנח"י (נפשי-רוח-נשמח-החיה-יחידה) של ישראל, שהן בעצם ה האותיות של ישראל, וד פעמים

שם הוי' הן כנגד ד אותיות שם הוי', י-ה-ו-ה, שהן נרנ"ח, בלי גילוי קוצו של י, היחידה בפני עצמה (אלא כמו שכלולה באות י גופא, ובסוד חלוקת הזהר את דרגות הנפש לארבע - נפש רוח נשמה נשמתא לנשמתא^א - כאשר נשמתא דנשמתא כוללת גם סוד החיה וגם את סוד היחידה, שני המקיפים של הנפש). כלומר, גילוי היחידה בפני עצמה, מעלת החמש על הארבע^ב, הוא דווקא בתוך ישראל. אם מוסיפים **ישראל** לשני הפסוקים של "ומי כעמך" מקבלים חמש פעמים **ישראל**, כמו בפסוק הזה. כל זה אומר שיעיקר החידוש הוא ישראל.

אם כן, אמרנו כמה דברים על הדעת המיוחדת שמתחדשת בבר-מצוה.

ג. עבודת משה-משיח - תיקון הדעת "שלח לך" - שלוחים על דעת משה

נסיים עם עוד דבר אחד:

קודם דברנו על **רפח** ניצוצין. משה רבינו קבל את הערב-רב על דעת עצמו^א. הענין הזה שייך לראשית הפרשה שלנו היום - "שלח לך"^ב לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח", כך כותב רש"י. יש את הדעת של משה רבינו, שכנראה רוצה, לכן הוא שולח - "אם תרצה שלח". שלש המלים הללו, "**אם תרצה שלח**", שוות ג"פ (ממוצע כל מלה) **משיח** - סימן

א נב ראה **שעשועים יום יום** בהעלתך יום ד.

ב נג ראה לדוגמה זהר ח"א פא, א (בסתרי תורה).

ג נד ראה פתיחה להגש"פ **סודות מן הסדר**. וראה ספד"צ פ"ד ('ה' ד' הות'), וכמבואר בספה"ק ברבוי מקומות.

ד נה שמות רבה מב, ו.

ה נו במדבר יג, ב.

אם יש ערב רב של קליפה צריך להיות גם 'ערב רב' של קדושה

הערב רב דקליפה, משה רצה שיהיו יהודים – כמו יוסף שמל את כל המצרים^{טב}, כמו שלמה שנשא נשים מכל האומות כי רצה להעלות את כל הניצוצות שבעולם^{טג}. שלמה חטא, כתוב בפירושו, הלך נגד מצוה מפורשת בתורה^{טד}. יוסף הצדיק, עם כל הכבוד, גם טעה – כתוב^{טו} שנתן כח למצרים לשעבד את היהודים. מה עם משה רבינו, שהוא הכי גדול מכולם, הוא טעה או שלא טעה? כמו היום, "שלח לך", אם הוא היה יודע מה התוצאה הוא ירים ידים ויאמר 'טעייתי ששלחתי את המרגלים האלה? יכול להיות, גם הכי גדול טועה ומודה^{טז}, "אשר נשיא יחטא"^{טז}, "אשרי הדור שהנשיא חטא ומתודה על חטאיו"^{טז}. בכל אופן, ספק אם במקרה הזה של קבלת הערב־רב משה יתחרט ויודה שטעה (בגדול).

אז מה הווארט? שיש **ערב רב** – בגימטריא **דעת** (כנ"ל) – גם בקדושה. משה רבינו באמת רצה לגלות את הערב־רב בקדושה. ערב כמו "כל ישראל ערבין זה בזה"^{טז} – יש תערובת של קליפה, תערובת של טוב ורע, ויש גם תערובת של קדושה, כמו שנסביר. גם תערובת דקדושה צריך לברר, הבר־מצוה צריך לברר את התערובת. רב לשון רבים – הרבה, צבוא, כולם. הפירוש החיובי של ערב־רב הוא שצריך "כל ישראל ערבין זה בזה", כל הרבים של עם ישראל צריכים להיות ערבים זה בזה. מי שפעל זאת בקליפה הם הערב־רב עצמם, הם החטיאו – הם השפיעו בעם תחושה שאנחנו כולנו מה שנקרא 'באותה ספינה'. המנטליות הזו, שאנחנו

תעשה ואחר כך תדווח לי מה עשית. אל תשאל אותי מה לעשות – לך ותעשה כמו שאתה מבין, ואז תדווח. האם זו הוראה כללית לכולם? איני בטוח, אבל במשפחה שלנו יש בזה כעין הוראה לכולם. כל מי שקשור, כולם כאן "משפחה אחת באהבה"^{טז}, זו ההוראה שהשווער קבל – לעשות ואחר כך לדווח.

תיקון הערב־רב – "כל ישראל ערבים"

שוב, אמרנו שמשה רבינו קבל את הערב־רב. כתוב^{טז} **שערב־רב** שוה **דעת**. למה הוא קבל אותם? כי הוא כללות הדעת של עם ישראל וכללות הדעת של כל העולם כולו^{טז}. האם משה רבינו מתחרט על זה? הם השפיעו עלינו בחטא העגל^{טז} ובכל החטאים^{טז} – הכל בגללם. הקב"ה אומר שאתה, משה רבינו, חייב לחזור בגלגול בכל דור, עד שתתקן לגמרי את הערב־רב^{טז} שקבלת על דעת עצמך. כאשר תתקן את הערב רב – יבוא משיח. התיקון השלם של הערב־רב כדי להביא משיח הוא עוד משהו שמקביל לכך שכאשר יתבררו ויתעלו כל **רפח** הניצוצין יבוא משיח, אבל **רפח** הניצוצין נפלו בשבירת הכלים של עולם התהו לפני בריאת העולם שלנו ואילו את הערב־רב משה רבינו קבל, ומשיח לא יכול לבוא לפני שמשה רבינו יתקן אותם (בסוד "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון"^{טז}, וד"ל).

נעמיק עוד: מה משמעות הרמז ש־**ערב רב** שוה **דעת**? קודם כל, צריך להיות "את זה לעמת זה עשה האלהים"^{טז}. אם יש ערב רב של קליפה צריך להיות גם 'ערב רב' של קדושה. גם לגבי

עב רש"י על בראשית מא, נה.

עג פנים אל פנים עמ' קפד הערה טז; עיניך ברכות בחשבון מקץ פ"ג. ובכ"מ.

עד מלכים א' פ"א.

עה ראה פע"ח שער חג המצות פ"ז.

עו סוטה ז, ב.

עז ויקרא ד, כב.

עח ע"פ רש"י על ויקרא ד, כב.

עט שבועות לט, א (וראה ע"ז סנהדרין כז, ב ותנחומא נצבים ב); ספרא בחקתי פ"ז; במדבר רבה י, ה.

סד לוח "היום יום" כ"ד טבת.

סה ע"ח של"ב פ"ב.

סו תניא פמ"ב.

סז ראה רש"י על שמות לב, ז.

סח ראה לדוגמה רש"י על במדבר יא, ד; רש"י על שה"ש א, ו.

סט ספר הליקוטין ואתחנן עה"פ "ויתעבר ה' בי".

ע ראה שמות רבה ד, ב; זרח ח"א רנג, א.

עא קהלת ז, יד.

לרכז את השובבות

נסיים בזה שהיום ההילולא של האברבנאל. זהו גם המקום להזכיר שביום זה יש שמחה מיוחדת, שבדיוק שנה לפני שנולדת היה לי חג גאולה פרטי, שיצאתי בשלום מגלות ספרד. בדיוק כמו האברבנאל, שניצל ברגע האחרון – בתחלת האינקוויזיציה – מספרד⁹⁹, גם אני ביום הזה נצלתי מספרד. אם כן, מסתבר שהוא פעל את זה...

נספר לכבודו סיפור קצר ויפה עליו⁹⁹, עם ווארט שעוד צריך לחפש לו מקור בחב"ד. זהו סיפור ששייך באופן מובהק לבר-מצוה, שיש בו גם הסבר מה יכולה להיות הדעת שיש בבר-מצוה: מספרים שהוא היה משחק כמה דקות ביום, כמו ילד. הוא היה סופר-עסוק, לא היה מסוגל לכתוב את כל הספרים שלו כי היה שר בממשלה. היו לו תפקידים 'מעל הראש', והוא היה תלמיד חכם, הרב של כל היהודים, ובכל זאת הוא היה משחק כמו ילד שובב עשר דקות בכל יום. איך הוא הסביר את ההנהגה שלו? הוא אמר

שכל אדם נולד שובב, הרי "יצר לב האדם רע מנעוריו"⁹⁹, והשובבות הזו לא עוזבת אותו כל החיים – אין סיכוי שיפסיק, כמו שהוא נולד כך הוא ימשיך כל החיים (ווארט שמתאים לר' אשר). אלא מה? אם הוא בר-דעת – שירכז את השובבות. הוא אומר שבאופן טבעי השובבות מעורבת אצלו בכל מה שהוא עושה – גם בכל דבר טוב, בלימוד תורה, בקיום מצוות, בהכל יש טפת שובבות של הנערות שלו. מה העצה? אם יש לו מספיק דעת – דעת היא ריכוז⁹⁹ – הוא יכול לרכז את כל השובבות בכמה דקות, ואז 'יצא ידי חובה' של השובבות שלו, וכל היום יהיה

כולנו יחד, לטוב ולמוטב, היא הדעת דקליפה שהשפיעו הערב רב. דווקא הדעת הזו חייבת להיות, הגם שתביא לחטאים הכי חמורים. צריך לברר את הדעת הזו, שכולנו מעורבים, כולנו באמת באותה הספינה, כולנו יוצאים לקרב ביחד, כעם אחד. לדעת בבידור ש'כולנו בספינה אחת' היינו חכמה יהודית יחודית, והרמז: **ספינה** בגימטריא "**אאלפך חכמה**" (בחינת מוחין בעצם, כנ"ל, דהיינו כוונת "בשם כל ישראל", ודוק – "אאלפך" גם מלשון "רבבות אלפי ישראל"⁹⁹).

בעיית הגיור

מה הבעיה של הערב-רב? שלא למדו תניא, שלא קבלו חינוך יהודי. מה היה החטא? שהבסיס של האמונה בה' לא היה חזק אצלם. עוד פעם, הם לא קבלו חינוך יהודי – עד גיל בר-מצוה ולא עד בכלל. היהודים שיצאו ממצרים זכו לחינוך יהודי, לכן בלי הערב רב לא היו באים לידי חטא. אבל הערב רב, כמה שרצו להסתפח לעם ישראל לא קבלו כזה חינוך. זו הבעיה של גיור היום – אי

אפשר שגר יתגייר בלי שמכיר ומפנים בפנימיותו את כל הכתוב בשער היחוד והאמונה.

הגר צריך לעבור תהליך שיקבל מה שילד יהודי מקבל מלידתו, מגיל אפס, ועוד קודם, מהרחם, כשנר דלוק על ראשו⁹⁹. את כל זה צריך לקבל גר לפני שהוא מתגייר. זו היתה כאילו ה'טעות' של משה – הוא ודאי הבין זאת, אבל אמר שאף על פי כן, חייבים את המושג **ערב-רב** למעליותא, ששוה **דעת**. שוב, הדעת היא הערבות שכולם יחד, כולנו דבר אחד, ולא הוב את ה' בשלמות זה לא הוב מה שהוא אוהב. והעיקר, שיתקיים אצלנו "כגר כאזרח".

מה הבעיה של הערב-רב? שלא למדו תניא, שלא קבלו חינוך יהודי

פב זכרונם לברכה י"ט סיון (ע"פ בית קוצק עמ' מט).

פג שם (ע"פ שיחות לנוער תמוז תשל"ח עמ' 9).

פד בראשית ח, כא.

פה **וכמטמונים תחפשנה** ח"ב עמ' לב ואילך. ובכ"מ.

פ במדבר י, לו.

פא נדה ל, ב.

לבינוני - ואפילו לצדיק שאינו גמור - יש טפת רע בכל דבר, תערובת גמורה של טוב ורע בכל דבר

— בתוכי, בתוכך, בתוך כל אחד מעורב ערב־רב. השאלה אם אפשר להוציא אותו, לפחות מעצמי, כי הוא מעורב בכל מה שאני עושה. כתוב^צ על הבעל שם טוב שהוא 'אף פעם לא היה ילד'^צ. אבל בכלולו, שאיננו הבעל שם טוב, ודאי יש בחינה של ערב רב, והוא מעורב בכל, ובבר־מצוה מתחילים לקבל את הכח לפחות לרכו ו'לצאת ידי חובה', לרכו את כל השובבות בכמה דקות — כמו בחדר, שנותנים רבע שעה לשחק — ואחרי כמה דקות משחק תוכל להיות רציני ורגוע כל היום.

[אפשר שטות דקדושה^צ]. נכון, אבל אם אני לא מרכז את השטות אני ודאי לא יכול להפוך אותה. אמרנו שהשלב הראשון של הצדיק הוא "ולבי חלל בקרבי", שהרג את הרע שבו, אבל הוא כותב בתניא שהשלב השני הוא כאילו לחזור אחורנית — "אתהפכא חשוכא לנהורא"^צ, צריך לחזור לחשך על מנת להפוך אותו לאור. בפעולה של האברבנאל, שמרכז הכל לכמה דקות, הוא יכול לתפוס — בלי הריכוז הוא לא יכול לתפוס — ואז הוא יכול להפוך ממש את כמה דקות של שחוק ל"שיחתן של תלמידי חכמים צריכה לימוד"^צ, להפוך לגמרי את הכל לקדושה. אז אני צדיק גמור בדרגה העליונה של אתהפכא. אם כן, זכותו של האברבנאל יגן עלינו, ושנלמד ממנו, ובא לציון גואל תיכף ומיד ממש.

פנוי אך ורק לקדש, לתורה, לתפלה ולמעשים טובים. מה רואים? קודם דברנו על הערב־רב. מהו הערב־רב? תערובת טוב ורע, שיש טפת רע בכל דבר טוב^פ. מה השלב הראשון של מעבר מבינוני לצדיק? לרכו את כל טפות הרע — לא לגמרי רע, נקרא לכך שובבות, לרכו את כל השובבות — שיש במה שאתה עושה בכמה דקות, ואז כל היום תהיה טהור ונקי, תוכל לעשות חיל (לפי פירוש האור החיים הקדוש שהזכרנו קודם). הווארט הזה דומה לשעיר לעזאזל, לשלוח משהו לקליפה^פ, ובעיקר לפירוש הידוע^פ של מורנו הבעל שם טוב על הפסוק "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך"^פ.

בתניא כתוב^צ שהשלב הראשון של עבודת הצדיק הגמור הוא להגיע ל"לבי חלל בקרבי"^צ, להרוג את הרע לגמרי^צ, אבל לבינוני — ואפילו לצדיק שאינו גמור — יש טפת רע בכל דבר, תערובת גמורה של טוב ורע בכל דבר. יש שלב בינים, שהוא היכולת לרכו את כל טפות הרע, את כל הערב־רב. כמו שדברנו המון פעמים^צ, היום אי אפשר להצביע על מישהו בעם ישראל ("אשר בשם ישראל יכונה"^צ) ולומר עליו שהוא ערב־רב, חס ושלום, כי הערב־רב מעורב בכלום

צה ראה **אור ישראל** ש"ד בסיפור "כי לא אדם הוא".
צו לכאורה מדובר בשובבות הטבעית המולדת שמתאר האברבנאל, אבל באמת אינו כן. הרי בתכונת השובבות יש ניצוץ של מלך המשיח, כרמוז בכך שהמלה **שובבות** עולה **משיח משיח**, בן יוסף ובן דור. ועם נחבר **שובבות לערב רב, דעת** - ר"ת "זה השער להוי" - נקבל 1190, "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" (ישעיה נב, ג), הפסוק העיקרי בתנ"ך של העליות מלך המשיח (ע"ח ש"ג פ"ב). ראה **חסדי דוד הנאמנים** ח"ד עמ' 110. ובכ"מ). אלא הכוונה בכך שהבעל שם טוב אף פעם לא היה ילד היא שמעודו האירה אצלו גדלות מוחין, גם בשובבות שלו, ושלא היה בו שמץ ערב־רב דקליפה, וד"ל.

צז ראה ד"ה "באתי לגני" תש"י פ"ה ובביאוריו.

צח זהר ח"ג רסז, א.

צט סוכה כא, ב.

פו ראה ע"ח שמ"ח פ"ג. מאמרי אדה"א ויקרא ח"ב עמ' תדש, וש"ב.

פז ראה **לב לדעת** מאמר "פרק בעבודת ה'" ביאור ה; **תום ודעת** מאמר "שני השעירים" עמ' רלט; **הממד הפנימי** אחרי מות.

פח כש"ט (קה"ת) קמא.

פט תהלים קיט, נט.

צ תניא אגה"ת פ"ז.

צא תהלים קט, כב.

צב תניא פ"א; אגה"ת הנ"ל (ע"פ ירושלמי סוטה פ"ה ה"ה וקה"ע שם).

צג ראה לדוגמה שיעור ט"ז כסלו תשנ"ד.

צד לשון אדמו"ר הרי"צ (ע"פ ישעיה מד, ה), אג"ק ח"ב עמ' פ. וש"נ.

שיעור

מאור עינים פרשת שלח

עצת הבחירה – נוכחות ה' בתוכנו

קיצור מהלך השיעור

המאור עינים לפרשת שלח עוסק ב**טעות היסודית של המרגלים** – כרקע לעבודה שנדרשת מאתנו בעולם. כשביל להסביר את העניין הוא מעמיק בענין **הידיעה והבחירה**, ומגלה בסוד הבחירה היא בעצם הופעת **דעת ה' בתוך דעת האדם** – עבודה הנדרשת בפרט **בארץ ישראל**, בה ה' מתלבש בתוכנו ונותן לנו לעשות **חיל בתוך הטבע**. **יאוש מהתיקון** ומחשבה שהשבירה והקלקול הם מצב בלתי־פיך הם **כפירה ומעילה** בתפקידנו בעולם – גילוי דעת חשה בתוכנו ומימוש העצה הטובה של **"ובחרת בחיים"**.

מהשליחות דבר לא טוב – מדוע הוא מאשר למשה רבינו לטעות בכך? כפי שהוא יסביר בארוכה, מטרת השליחות היא לגלות את סוד הבחירה של הדעת, "לדעתך" – כאשר על השליחים להגיע לדעתו של משה^א – ולכן לא

נערך ע"י איתואל גלעד. לא מוגה. כ' אייר פ"ו – הקלטה. א' הדרך לך היא, כפי שפירש בקדושת לוי על הפסוק, התפשטות מהגשמיות (שלח לשון הפשטה, כתרגום אונקלוס בכ"ד). כשאברהם אבינו הולך לארץ ה' אומר לו "לך לך" (בראשית יב, א), "לטובתך ולהנאתך" (רש"י עה"פ), משום שאברהם בקדושתו מסוגל לקיים "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו). לעומת זאת, על המרגלים – הרחוקים ממדרגת אברהם (והלואי שיזכו ל"כל מעשיך יהיו לשם שמים") – נאמר בהליכתם לארץ "שלח לך", תוך פשיטת כל האינטרסים האישיים ("הלך", "לטובתך ולהנאתך"), פשיטת ה"משכא דחויא", ורק אז יש סיכוי שיגיעו "לדעתך" של משה, ודוק.

במסכת סוטה (לד:): אמר רבי יצחק דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מרגלים על שם מעשיהם נקראים וכו', סתור שסתר מעשיו של הקב"ה, מיכאל שעשה שונאו של הקב"ה מך כביכול. אמר רבי יוחנן אף אנו נאמר נחבי שהחביא דבריו של הקב"ה, ופסי שפסע על מדותיו של הקב"ה.

חז"ל אמרו ששמות המרגלים הם על שם מעשיהם, ודרשו בגמרא לשלילה את שמות שנים מהמרגלים (עם שמות אבותיהם, ללמד שהאבא מלווה את הבן בריגול הארץ, ברוחניות ובגשמיות, וקולר האשמה תלוי גם בו) – סתור בן מיכאל ונחבי בן ופסי, משבט אשר ונפתלי. להבין זה נקדים מה שפירש רש"י שלח לך לדעתך אני איני מצוה לך אתה אם תרצה שלח. השאלה המתבקשת היא: אם ה' יודע שיצא

שייך ציוויגזירה, אלא דווקא פעולה באופן של "אם תרצה שלח".

ארץ ישראל לחטה ולמעה

הסברת הענין מתחילה מההשוואה בין ארץ

ישראל לארץ העליונה:

דנודע מה שפירש בזהר כל הפרשה של מרגלים בדרך המושכלות בחינת ארץ העליונה יעוין שם (קנט: ואילך). כי באמת הפשוט והפנימיות הן בדרך אחד, כי ידוע שארץ ישראל הוא החומר והכלי של עולם הבא, שעל ידה הוא דרך מבוא לעולם הבא היותר נקל מן העובר בחוץ לארץ.

"שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנו אלא על ידי יסורין, אלו הן – תורה וארץ ישראל והעולם הבא"¹. שלשת אלה נכרכים בזהר שהוא מביא, בו מפורש שמה אמר למרגלים שאם יעסקו ויעמיקו בתורה כדבעי – ויתגברו על היצר הרע² – יזכו להשכיל בארץ ישראל דלעילא, גן עדן, פנימיות ארץ ישראל הגשמית, ארץ ישראל דלתתא. על ידי עסק התורה זוכים לארץ ישראל העליונה בעלמא דין – להשיג

מהו גן עדן – וכך נוחלים את העולם הבא

(עד תחית המתים, שלמעלה מטעם ודעת לגמרי). היסורים נדרשים גם כדי לקנות את ארץ ישראל, החומר הראוי להכיל את העולם הבא, וגם כדי להחזיר את העולם הבא, הפנימיות, לתוך החומר החיצוני. המשמעות הפנימית של היסורים היא "סור מרע" (מתוך יראה, "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה"³) – ההתגברות על היצר – כשהתכלית היא לזכות ל"ועשה טוב"⁴ של העולם הבא (מתוך אהבה).

כמאמרם ז"ל (כתובות קי): כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוץ לארץ וכו'. כי ישראל שבחוץ לארץ עובדי עבודה זרה במהרה הם (ע"ז ה.), כל השפעתם צריך לירד אצלם על ידי השר של מדינה ההיא, כי אף שהן מבקשים מהבורא ב"ה, מכל מקום אחר שיסכים הוא יתברך להשפיע, השפע ההיא עוברת דרך השר שהן שוכנין במדינתו, וזהו עובדי עבודה זרה כביכול אף שהוא במהרה, והבן, כמ"ש בכתבי האר"י ז"ל. ונמצא שעבודה השלימה ליכות לארץ העליונה ארץ החיים פנימי בחי ארץ ישראל, הוא הדרך הנקל בארץ ישראל. לכן מן הפשוט תבין במושכלות גם כן על דרך זה.

השפע האלקי נמשך בחוץ לארץ דרך השר השייך לאותה מדינה, והמודעות לשרים היא מקור האלילות (כאשר כל שר, וכל כח בטבע, נתפס כאליל). אמנם גם בחו"ל הפניה של עם ישראל ב"רצוא" היא לה' בלבד – "בלתי להוי לבדו"⁵, "אליו"⁶ ולא למדותיו"⁷ – בטהרת המחשבה מכל מחשבת-חוץ ר"ל, אך השפע שנמשך ב"שוב", כשה' עונה לתפלותינו, נמשך דרך שרי המדינה (השרים העליונים, שר האומה מתוך שבעים שרים, והממסד הלא-כשר של אומות העולם). למרות טהרת המחשבה, בפועל יהודי חו"ל 'משתפים פעולה' בעל כרחם עם

למרות טהרת

המחשבה,
בפועל יהודי חו"ל
'משתפים פעולה'
בעל כרחם עם
שרש העבודה-
זרה

בארץ ישראל,

"אַרְצֵךְ אֲשֶׁר הוּי'
אֶלְהִיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ
תִּמְיֵד יַעֲיִי הוּי'
אֶלְהִיךָ כִּי מִרְשִׁית
הַשָּׁנָה יַעַד אַחֲרִית
שָׁנָה", השפע
מתקבל ישירות
מה' – בלי המתח
של בקשה מה'
וקבלה מידיים
זרות – ולכן ניתן
להשיג דרכה את
הארץ העליונה

ד תניא פמ"א.

ה תהלים לד, טו; לז, כז.

ו שמות כב, יט

ז דברים ד, ז.

ח פרדס רמונים של"ה פ"ב בשם הספרי.

ב ברכות ה, א (ובכ"ד במדרשים).

ג וראה הערה ב.

דווקא יחוד הידיעה והבחירה הוא המקיים את כל העולמות ופועל במציאות את רצון ה'; "דירה בתחתונים"

קאמר"ט^{טו}), אך אצל רבי עקיבא זהו 'פרדוקס קיים'. ארבעת חלקי המשנה מכונים כנגד אותיות שם הוי' ב"ה"ט^{טז}. הוי' (אבא-חכמה) היא בעולם האצילות, בו "הכל צפוי" מתוך אחדות אלקית, ויה עילאה (אמא-בינה) מקנת בבריאה^{טז}, בו מתחילה ישות נפרדת (כ"אפשריות המציאות"^{טז}) שיש בה בחירה. ועם זאת, אבא ואמא הם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{טז} – יש ביניהם זיווג חיצוני תמידי הנדרש לצורך קיום העולמות, ויחודם הפנימי מוליד נשמות חדשות (עד לנשמות של משיח)^{טז}. כלומר, דווקא יחוד הידיעה והבחירה הוא המקיים את כל העולמות ופועל במציאות את רצון ה', "דירה בתחתונים"^{טז}.

אך הענין הוא, דנודע מהות הבחירה של טוב ורע הוא מצד שבירת הכלים, שהיה הוא ית' בונה עולמות ומחריבן (ב"ר פ"ג, ז), שהוא סוד שבירת הכלים, שהן העולמות הנז'. שבירת הכלים של עולם התהו הרעוע אפשרה מציאות של רע וממילא גם בחירה בין טוב לרע (שהיא תכלית הרע, כפירוש אדמו"ר הזקן^{טז} לפסוק "כל פעל הוי' למענהו וגם רשע ליום רעה"^{טז}), שהתכלית היא שהרשע יהפוך ליום-אור את הרעה-חשך). "הקב"ה היה בורא עולמות ומחריבן" (לשון המדרש שהיא המקור לשבירת הכלים המתוארת בקבלה)

טו ע"פ נדה טז, ב.

טז ראה סוד ה' ליראיו של"ט פ"ה ובאריכות בשיעורי ט' אייר תשנ"ח, ד' מנחם-אב תשע"ד ועוד.

יז תקו"דו (כג, א).

יח ראה ד"ה "ציון" תרס"ב (סה"מ תרס"ב עמ' שנו); ד"ה "שובה" תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו עמ' ל). סוד ה' ליראיו ש"ב פ"א.

יט ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

כ לקו"ת שה"ש כב, ג (ע"פ הקדמת הרנ"ש לפע"ח והמבואר בפע"ח שער הק"ש פ"ו ופ"א). ובכ"מ בדא"ח.

כא תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

כב תניא פכ"ז.

כג משלי טז, ד.

שרש העבודה-זרה. אמנם "אוונס רחמנא פטריה"^{טז}; וה' מסתכל רק על טהרת ה"רצוא" של ישראל, אבל בפועל הדבר מקשה על השגת הארץ העליונה.

לעומת זאת, בארץ ישראל, "אָרֶץ אֲשֶׁר הוּי אֶלְהֵיךָ דָרַשׁ אֹתָהּ תָמִיד עֵינֵי הוּי אֶלְהֵיךָ בָּהּ

מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה", השפע מתקבל ישירות מה' – בלי המתח של בקשה מה' וקבלה מידים זרות – ולכן ניתן להשיג דרכה את הארץ העליונה, עד שהיא החומר-הכלי בו שורה הארץ העליונה (כאשר ההתייחסות לארץ העליונה איננה סותרת את פשט הקשר לארץ התחתונה, אלא דווקא מחזקת אותו).

חורבן ובחירה

מכאן הוא עובד לעסוק בנושא הידיעה והבחירה^{טז}:

כי הקשו הקדמונים ומכללם הרמב"ם ז"ל (הלי' תשובה פ"ה ה"ה), שכיון שהכל צפוי וגלוי לו ית', שהוא מביט סוף דבר מראשיתו, ואם כן בשעת יצירת האדם מביט מה שיהיה צדיק או רשע, וידיעתו בודאי לא ישונה, ואם כן איך הרשות נתונה לאדם להיות לו בחירה לטוב ורע, מאחר שגזרה כבר ידיעתו ית' איך שיהיה, ולא ישונה.

רבי עקיבא אמר "הכל צפוי, והרשות נתונה, ובטוב העולם נידון, והכל לפי רוב המעשה"^{טז}. לכאורה יש סתירה בין "הכל צפוי" (תוך ידיעה בלתי-משתנה של ה', בו נאמר "אני הוי' לא שניתני"^{טז} "הוא ודעתו אחד"^{טז}) ל"הרשות נתונה" (לבחירה חפשית, שעל כן "צדיק ורשע לא

ט ב"ק כח, ב. ובכ"מ.

י דברים יא, יב.

יא שנתבאר באופן דומה גם בפרשת בא – ראה באריכות מדור זה בגליון בא השתא.

יב אבות פ"ג מט"ו.

יג מלאכי ג, ו.

יד רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ו.

אל תוך התערובת

הזו יורדות
הנשמות מטה
מטה מתלבשות
בגוף גשמי, עם
נפש הבהמית
ויצר הרע, בתוך
עלמא דשקרא
- לעשות בירור
בבחירה שלהן

לו ית' מן עבודת התחתונים בני ישראל. כי כל עיקר תענוג הבורא ית'ש ובריאותו העולמות הוא בשביל ישראל (רש"י בראשית א, א), שיתענג על ידי עבודתם שיעבדו אותו אף שהן קרוצי הומר בתערובות טוב ורע. אבל אם לא היה הרע, לא היה להם שום התעלות על המלאכים וכל צבא מעלה העובדין אותו, מאחר שאין ביניהם רע כלל.

משמעות נפילת-שבירת המדות – מדעת עד מלכות – היא שהטוב נפל לתוך הרע, התערב בו ונבלע בתוכו (החל מהמלך בלע בן בעור, המכוון כנגד הדעת). אל תוך התערובת הזו יורדות הנשמות מטה מטה (רע מלשון מלרע¹²) – מתלבשות בגוף גשמי, עם נפש הבהמית ויצר הרע, בתוך עלמא דשקרא – לעשות בירור בבחירה שלהן, עד שיתקיים "חיל בלע ויקאנו מבטנו יורשנו אל"¹³, בהוצאת הטוב מתוך הרע ש'למטה מן המציאות'¹⁴ (שהרי באמת המציאות כולה היא טוב, והרע הוא שקד, דמיון שוא – רעיון רע)¹⁵, עד שיתברר ש"הרע כסא לטוב"¹⁶ ("הרע כסא לטוב" ר"ת הכל, בסוד החלפת הפסוק "יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע" בנוסח התפלה "עשה שלום ובורא את הכל"). הבחירה של ישראל בטוב הטמון בתוך הרע גורמת לה' תענוג ומזכה בשכה.

בירור בחפצא ובחירה בגברא

ונודע כי הסיבה המביא להבחירה לבחור דרך אחד משוב ורע הוא על ידי הדעת, כי אם אין דעת

והוא החורבן (משרש חרב) הוא המאפשר את הבחירה (משרש בחר)¹⁷. בנה-חרב ("בונה עולמות ומחריבן") עולה מרכבה, הסוד העמוק ביותר בתורה, אותו מוסרים רק למי שהוא "חכם ומבין מדעתו"¹⁸ – חכם בחכמה, מבין בבינה והכל נמשך ב"דעתו". הדעת היא ראשית שבירת הכלים – היא הנופלת, נשברת, מתה ונקברת למטה – אך היא סוד הבחירה החפשית, "ובחרת בחיים"¹⁹, המאפשרת לדעת את ה' ולהעלות את כל מה שנפל בשבירה:

ועל ידי זה נפלו מן המדות העליונות הקדושות בשבירה, שנעשה תערובות טוב ורע. ועל ידי זה נעשה בחירה, לבחור אחד משני דרכים שירצה, בכדי שיהא שכר ועונש. כי בלא זה לא היה תענוג

כד לפי הקבלת אותיות השרשים הללו למוחין - ח לחכמה, ב לבינה ור לדעת (סוד "ראשית דעת", כאשר רד גם מתחלפות בציון) - הרי שסדר הצירופים הוא חבר בחסד (כפשוט, חבר אוהב ואהוב ב"חבה יתרה"), ברח בגבורה (בריחה מהמזיק מתוך יראה ועד להסתלקות לשרש, "ברח לך אל מקומך"; במעשה בראשית, משם אלהים השייך לגבורה, זהו סדר הופעת האותיות, "בראשית ברא" ורק בהמשך "חשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים"), רחב בתפארת (מקום סיום יסוד אמא הרחב, "רחבות הנהר"), חרב בנצח (חרב הנצחון, לבטל את הקליפה ולכלול את האויב באהוב האמת), בחר בהוד (הנותן מקום לטוב ולרע, כאשר "הודי נהפך עלי למשחית", עד שנדרש "להט החרב המתהפכת [של הנצח] לשמור את דרך עץ החיים"), ורבה (נטריקון "רב חסד") - הצירוף שעדיין אין לו משמעות, עד שהמשיח ידרוש אותו (כידוע מר"א אבולעפיא שאחד מתפקידי המשיח הוא להשלים את פשר השרשים שהיום אין להם משמעות) - ביסוד (מקום הסוד). החורבן הגורם לבחירה הוא יחוד הנצח וההוד, "תרון פלגי גופא" (זהר ח"ג רלו, א; ע"ח שכ"ז פ"א). בהוד יש גילוי של הדעת ("דע לומר תודה") - שהרי בהוד נשלמים ה"ח וה"ג הנמשכים מהדעת (כמבואר בכונות ל"ג בעומר שהוד שבהוד הוא בעצם סיום המשכת הדעת) - והדעת היא סוד הבחירה, כפי שיתבאר בארוכה.

כה חגיגה פ"ב מ"א.

כו דברים ל, יט.

12 אור תורה בראשית אות ז; ראה אות קסט.

13 ח"א י"ב כ, טו.

14 ח"א חנה אריאל לך ד"ה "חמשה קנינים".

15 בפרט, הוצאת הניצוץ הטוב שנבלע ברע היינו סוד "חיל בלע ויקאנו", בעוד "מבטנו יורשנו אל" היינו הוצאת הכח האלקי ("ה"טוב מאד") שמחיה את הדמיון שלמטה מן המציאות ("בטנו" של הרע עצמו, ולא רק מה שנבלע בבטן הזו), שאזי יתפוגג גם הדמיון-החלום הרע ויתגלה כי הכל הוא מציאות ה' יתברך, וד"ל.

16 לא כש"ט ("קה"ת) אותיות כו ודע. ראה סוד ה' ליראוי שכ"א. וראה גם אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רה; תום ודעת מאמר "שני השערים" הערה פא.

(המתייחס למה שהאדם שומע מאחוריו^ל) – הראיה היא בירור ישר של הטוב מתוך הרע (כאשר הראיה כיצד הכל בטל לה', "שויתי הוי' לנגדי תמיד"^{לח}, מאפשרת למצוא בהברקה-השכלה ראשונה את הטוב שבתוך הרע, לפשוט את היד-היוד להוציא את היהלום מהאשפה) והשמיעה היא בירור חוזר שמסנן את הרע מתוך הטוב (ב"אזן מילין תבחן"^{לט} הרגישה ל'צרימות' ומפחיתה אותו). ראית החכמה ושמיעת הבינה (המתייחדות בדרך של "הבן בחכמה", יחוד או"א עילאין, ו"חכם בבינה", יחוד ישסו"ת^מ) מתייחסות למציאות החיצונית (החפצא), למה שקורה מחוץ ל'אני' (הגברא). לעומתן, במח הדעת יש פעולת בחירה בתוך לבו ומצפונו של האדם (הגברא) – מח הדעת הוא מח האחור^{מא}, בו האדם מרגיש את עצמו.

על כך אמר ה' למשה ו"רְאִיתָ אֶת אֶחָדִי" – עבודת ה' אפשרית רק בדעת, בהתקשרות ה'גברא' של האדם ל'גברא' של ה'מב' (האלקים הפרסונאלי), "קשר של תפילין" שהראה ה' למשה. לעומת זאת, ו"פְּנֵי לֹא יָרְאוּ"^{מב}, הנסיון לדעת את ה' באופן אובייקטיבי (ב"פני" של החכמה) הוא לא רק נשגב מבינת האדם, אלא הוא שלילי – לא טוב לחשוב על ה' כאובייקט (ועל מציאות ה' כאובייקט נאמר "לית מחשבה תפיסא ביה כלל"^{מד}).

הבדלה מנין, כמו שמצינו בגמרא (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב) מפני מה תיקנו הבדלה בחונן הדעת וכו' כמו שמטהו הדעת שלו, לאחת מן הקצוות, או להיות מצוע בדרך הממוצע בתערובות טוב ורע. ואם כן הדעת הוא עיקר הבחירה, מאחר ששרשו ממנו.

כח הבחירה שייך לדעת^{לב} – דעת תחתון, דעת האדם (אך שרשה בדעת עליון, דעת ה', כדלקמן) – אותה אפשר להטות לטוב (צדיק), לרע (רשע) או לממוצע מעורב טוב ורע (בינוני).

לכאורה, בכל מדה יש אפשרות להטות לטוב או לרע – עד שזהו אחד מיסודות דרך החסידות בהעלאת המדות הנפולות לשרשן בקדושה (עיקר הבחירה, כדלקמן) – ומהו המיוחד בספירת הדעת? בספרי הקבלה הראשונים, מספר יצירה ואילך, עשר הספירות הן כתר-חכמה-בינה-חסד-גבורה-תפארת-נצח-הוד-יסוד-מלכות, בלי למנות את הדעת, משום שיש הבדל מהותי בין הדעת לכל

הספירות. בעומק, הדעת היא עצם הגברא, וכל הספירות ביחס אליה הן חפצא.

ההבדל הזה בולט ביחס בין החכמה (הכוללת עמה את הבינה, "הבן בחכמה וחכם בבינה"^{נג}) לדעת ("תְּקַמֵּת וְדַעַת"^{נד}): לחכמה שייך כח הבירור (כשעבודת הבירורים מתחילה מה"לך לך" של אברהם^{נה}), "כָּלֵם בחכמה אתברירו"^{נו}, ולדעת כח הבחירה (השייך ל"שלח לך" של פרשתנו). הבחירה היא פעולה אובייקטיבית יחסית, פעולת תיקון של עולם התיקון (עולם האצילות). בכח הראיה של החכמה (המתייחס למה שלפני האדם) ובכח השמיעה של הבינה

לו ראה ישעיה ל, כא.

לח תהלים טז, ח.

לט איוב יב, יא; לד, ג.

מ פירוש הגר"א על ספר יצירה פ"א מ"ד.

מא ראה ע"ח שכ"ה פ"א (מ"ב). ובכ"מ.

מב על חפצא וגברא אצל ה' ראה סדרת שיעורים החל מי"כ תשרי (נדפס בגליון נח) תשפ"ה.

מג שמות לג, כג.

מד הקדמת תקו"ז י"א ("פתח אליהו").

לב ראה הנפש פ"ד.

לג ספר יצירה פ"א מ"ד.

לד ישעיה לג, ו.

לה ראה לוח "היום יום" א' חשון.

לו הובא בתניא אגה"ק כח בשם הזהר (ראה טעמי המצוות פרשת עקב).

העלאה מדעת תחתון לדעת עליון

ונודע שהדעת הוא אחד ממדותיו של הקב"ה, שיש לו שורש למעלה בדעת העליון. אך כל אחד לפי מה שהוא אדם כך אצלו הדעת שלו. ויש אדם שהדעת שלו ג"כ בשבירה, וצריך להתאמץ לעלות מן הדעת זה לשרשו של הדעת, דעת העליון, שהוא דע את אלהי אביך ועבדהו (דה"א כח, ט), כדי לזכות לדעת גדול שהוא בחי' משה כנודע.

דעת תחתון היא הידיעה שלנו מלמטה ואילו דעת עליון היא ידיעת ה' אותנו^מ, אך הדעת היא אצל כל אחד "לפי מה שהוא אדם" (עצם הגברא של האדם, כנ"ל). צריך להתאמץ להעלות את הדעת לשרשה ולהפנות את כל הדעת שלנו לידיעת ה', "דע את אלהי אביך ועבדהו", כדי לזכות ל"דעת גדול", דעתו של משה (דעת משה, סוד דעת המכריע, המגלה אחדות פשוטה).

וכמו כן בכל המדות שהן בשבירה, יראה על השורש מאין שרשו, ויגביה גם כן לשרשו לעשות אחדות אחד. כגון אם יבוא לו איזה אהבה רעה, יחשוב

הלא זה נפלה מעולם האהבה הקדוש, ועל ידי זה יעבוד ה' באהבה בהתעוררות המדה בקרבנו, ויתחיל לאהוב אהבה חזקה אותו ית', וע"כ נופל הרע, והטוב נברר ונקשר בשרשו בעולם האהבה. כמו שאמר הבעש"ט נבג"מ על פסוק (ויקרא כ, יז) ואיש אשר יקח את אחותו חסד הוא וגו', כי זה האהבה של העריות חסד הוא, מעולם החסד שהוא עולם האהבה האלהות היא נטולה, וצריך אתה לברור מן הרע ולקשרה אל השורש כנ"ל, ולא למשוך אחר הרע

זוהי דעת ה'

נושאת ההפכים,
לא אוראו בינארי,
של הלוגיקה
הרגילה, אלא גם-
וגם של ההגיון
הפנימי

שבתוכו. וכן בכל המדות ג"כ עיקר העבודות הוא כך. הדעת היא "מפתחא דכליל שית"^מ הכוללת את כל שש מדות הלב (שכל אחת מהן היא דעה, כלשון הרמב"ם בהלכות דעות, ושש פעמים דעה עולה דעת), ובכל אחת מהן יש ממד דעת (גברא) שצריך להעלות ל"אחדות אחד" (אחדות פשוטה הנ"ל) בשרש – העלאת המדות הנפולות (מהנושאים העיקריים במאור עינים). כשמעלים את המדות הנפולות הרע נופל ומתבטל ממציאיותו.

שעל זה מצפה משיח צדקינו, שנבוא לזו המדרגה לברר ניצוצות הנ"ל. שזהו סוד הביורו, לברר הטוב מן הרע שמלוּבש בו על ידי השבירה. וכל זה אי אפשר כי אם על ידי הדעת, שאז יודע ליתן לעצמו עצה ותשועה לברורין הנ"ל. וכל זה מבואר אצלנו כבר במקום אחר.

מהבחירה שבדעת הפנימית – הרצון הטוב שמצד הגברא, ה"עצה ותושיה"^מ הפנימיות ("ותשועה ברב יועץ"^מ) – אפשר להגיע לביורו ותיקון המציאות החיצונית (על ידי הבינה והחכמה, עבודת ה' בשמחה ובבטול)^מ.

דעת ה' – יחוד הידיעה והבחירה

ואם כן, ידיעת הכורא ב"ה הוא בחי' דעת, שמשם ג"כ הוא השתלשלות הדעת לכל בר ישראל. ונמצא כי הדעת הוא הבחירה. ונמצא אין מקום לקושיא הנ"ל. כי באמת הבחירה אינו בהיפך מידיעתו של הכורא ברוך הוא וברוך שמו, שהוא ממש שורש הבחירה.

הדעת כוללת גם ידיעה ("הכל צפוי") וגם בחירה ("והרשות נתונה") – זוהי דעת ה' נושאת ההפכים (בבחינת יכולת, בה 'יכול כן' ו'יכול לא' הם בעת ובעונה אחת³, לא אוראו

מו' זחר ח"ב קעז, א. ראה הנפש פ"ז עמ' קיט.

מז משלי ח, יד.

מח שם יא, יד; כד, ו.

מט ובהמשך להערה כה, הסדר כאן – מהדעת אל הבינה והחכמה – הוא צירוף היסוד (רבח), הצירוף של "צדיק יסוד עולם" (משלי י, כה) לו מחכה המשיח.

נ ראה ד"ה "כי ערך מקור חיים" תרס"ו (המשך תרס"ו

מה פירוש פשוט יותר מהפירוש החב"די השגור ש"דעת תחתון" היא הדעת שלמטה היש ולמעלה האין (הבלתי-מושג) ו"דעת עליון" היא הדעת שלמעלה היש ולמטה האין (ש"כלא חשיב" ביחס לעליונים), אך הדברים עולים בקנה אחד, כפשוטו, ודוק.

ה' הוא עצם הטוב וידיעת ה' היא כולה טוב, וכשדעת ה' מתלבשת בדעת האנושית האדם יכול לבחור בטוב

הוא המניעה שנמשך אחר הרע שמעורב בו. ואם כן אין שינוי בידיעתו ית' ח"ו, רק שיש אדם שאינו פועל בהדעת כלום מחמת שנופל ח"ו לצד הרע, והבן. זה הכלל העולה, כי כך נ"כ גזרה ידיעתו ית', שעל ידי הדעת העליון אם יאחו בו וירצה לפעול בו, יפעול בודאי

לברר המדות כאמור, והוא ממש בחי' הבחירה. ה' – בידיעתו אותנו, התלבשות דעתו בתוך דעתנו – נותן לנו את היכולת לברר הכל. המניעה יכולה להיות רק מצד האדם – שלא מנצל את היכולת שה' נותן לו, אלא 'מחביא' אותה (בסוד "נחבי" הנ"ל) ונמשך אחרי הרע המעורב בו, מזודהה עם השבירה (עד כדי חוסר-אמון בתיקון, כדלקמן) – והתיקון תלוי רק ברצונו של האדם.

אחרי ההקדמה הוא חוזר לדברי הזוהר על המשמעות של שליחת המרגלים לארץ – לתור (בכח התורה) את הארץ העליונה ולמצוא את הדרכים לעלות אליה ולהעלות אליה את כל המציאות:

וזהו שרצו ישראל, להשיג הדעת הגדול במושכלות בחי' ארץ ישראל העליונה, לתור את הארץ העליונה עם כל מדותיהן וכוחותיהן הפנימיים, ולהשיג בחי' משה שהוא הדעת הגדול לידע מוצאות ומובאות איזה דרך ילכו לארץ העליונה. שהוא על דרך האמור, שבכל הדברים ישיגו לברר הפנימיות ולהביאן לשרשן למדות עליונות.

להאמין שאפשר לתקן

אך יש אותן שנכשלים בזה, מחמת שאין להם היראה מקודם, ובאין לידי כפירה ח"ו שאומרים שאי אפשר לברור כנ"ל, כי הרע הוא ממש רע ואי אפשר להוציא ולהריק בחינת כלים הנ"ל מהטוב, כמו הרשעים הגמורים ר"ל. לכן צריך לזה מקודם אמונה ויראה ממנו ית', וקבלת ידיעת בית רבו לידע איזה דרך ישכון אור.

בינארי, של הלוגיקה הרגילה, אלא גם-גם²³ של ההגיון הפנימי²⁴, ידיעת ה' שהיא-היא שרש הבחירה. ה' הוא עצם הטוב וידיעת ה' היא כולה טוב, וכשדעת ה' מתלבשת בדעת האנושית האדם יכול לבחור בטוב:

ידיעתו של הבורא ית' הוא בחי' בחירה, שהיא ג"כ על ידי ידיעתו ית' ששוכן בהאדם, ועל ידה הוא הבחירה לבחור טוב מרע ולעשות הברלה במדות הנפולות לברר מהן הטוב ולהביאו לשורש כאמור. הוא מדייק בלשונו שהבחירה היא לא בין טוב לרע אלא היא "טוב מרע" – לבחור את הטוב מתוך הרע, את רצון ה' ודעתו האמתית (ולא את אפשרות הידיעה של השבירה – ידיעה במובן של שבירה, כמו בפסוק "וידע בהם את אנשי סכות"²⁵, שהיא המהווה את הרע)²⁶. זהו גדר הבחירה האמתית, בחירה בטוב בלבד, המתאים לדעת-משה בו נאמר "ותרא אתו כי טוב הוא"²⁷ – מלידתו הבחירה שלו מכוונת אך ורק לטוב (וממילא נכון להגדיר אותו טוב²⁸). מתוך הבחירה של הדעת, בה מלובשת דעת ה', אפשר לברר ולהעלות את כל המדות (כנ"ל).

כי באמת מצדו יתברך לא יבצר, כי הנותן הדעת שבו יברר האדם המדות, אך מצד האדם

עמ' קפא).

נא נתבאר בשיעורי רמב"ם רבים, וביניהם: אור לט' טבת תשפ"ד; כ' טבת תשפ"ד; ז' שבט תשפ"ד; מוצש"ק ח"י שרה תשפ"ה; מוצאי כ"ד תמוז תשפ"ה.

נב וראה באריכות בסמינר "הגיון לבי" – שיעורי כ"ח מרחשון עד ד' כסלו תשע"ח.

נג שופטים ח, טז.

נד על דרך דברי הבעל שם טוב – כתר שם טוב (קה"ת) את שמח (וראה שיעור ד' שבט תשע"ח פ"ד) – שהבחירה היא בין רצון ה' לידיעתו (אלא שכאן מבואר שיש זהות בין הרצון והידיעה העליונה, וידיעת הרע שייכת רק לשבירה, ודוק).

נה שמות ב, ב.

נו זוהי הגדרה עמוקה נוספת למושג טוב (בו עוסק הספר **טעמו וראו כי טוב ה'**): טוב הוא תכונת הבחירה בטוב

– הבחירה ברצון ה'.

בארץ יש לפעול

בדרך הטבע,
לזרוע בשעת
זריעה ולקצור
בשעת קצירה.
אפילו הנסים
המופלאים
שעשה ה' ליהושע
היו תוך כדי
מלחמה עקשת
מתוך תודעת "כי
הוא הנתן לך כח
לעשות חיל"

"כי חזק הוא ממנו" – התלבשות ה' בבני ישראל

הביטוי "אי אפשר להוציא ולהריק בחינת כלים הנ"ל מהטוב" רומז כמובן למאמר חז"ל הידוע שטענת "כי חזק הוא ממנו"^{טד} מתייחסת כלפי שמיא, "כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא את כליו משם"^{טה}. בפשט "כי חזק הוא ממנו" הוא שיושבי הארץ חזקים מאתנו, עם ישראל ("ממנו" בגוף ראשון רבים), ומה הכריח את חז"ל לדרוש שהכוונה היא לה' יתברך ("ממנו" בגוף שלישי יחיד)? כיצד יתכן שבני אותו דור – שראו את כל נסי ה' ביציאת מצרים, קריעת ים סוף והליכתם במדבר, והאמינו בה' ובמשה עבדו^{טו} – יהיו כה טפשים עד שיחשבו שה' לא יכול לפעול כך?

מדברי המאור עינים כאן עולה פירוש עיקרי ועמוק, שהוא הפשט האמתי בעיני: כל ישראל האמינו בה' ובמשה עבדו הפועלים נסים ונפלאות במדבר, בדרך של התגלות אלקית מלמעלה באמצעות משה (הדורשת מאתנו רק לומר שירה, "זה אלי ואנוהו"^{טז}), אבל הם מבינים שהכניסה לארץ תהיה באופן שונה (ובעצם 'מריחים' שהיא תהיה עם הנהגת יהושע, השונה מהנהגת משה, ולכן הם דורשים לשלוח מרגלים) – בארץ יש לפעול בדרך הטבע, לזרוע בשעת זריעה ולקצור בשעת קצירה. אפילו הנסים המופלאים שעשה ה' ליהושע, דוגמת "שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון"^{טז}, היו תוך כדי מלחמה עקשת – לא באופן של "ואתם תחרשו"^{טז}, כמו קריעת ים סוף (ש"בעתיקא תליא מילתא"^{טז}) – מתוך תודעת "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"^{טז}. במדבר ראינו את הישועה הבאה מלמעלה, ואילו

מי שאין "יראתו קודמת לחמתו"^{טז} (בבטול של יראה עילאה, שהוא פנימיות החכמה) עלול להגיע לכפירה – כפירה באפשרות התיקון, מתוך חלישות הדעת. רבי נחמן אומר "אם אתה מאמין שיכולים לקלקל תאמין שיכולים לתקן"^{טז} – קל יותר להאמין שיכולים לקלקל, קל יותר להאמין שיכולים לתקן, אבל המחשבה שיש משהו בלתי-הפיך היא כפירה, ונדרשת אמונה של

יהודי שהכל הפיך והכל ברתיקון ("אין שום יאוש בעולם כלל"^{טז} ו"אין אבוד"^{טז}). האמונה הזו היא בעצם הדעת שה' נותן באדם מידיעתו שלו – ה' יודע כל אחד באמונה שאפשר לתקן. אם חושבים שהרע הוא ממשי (שהעולם הזה "רובו רע"^{טז} באמת) – שגם ניצוץ הטוב נבלע ברע ומזדהה עמו לגמרי ("חתיכה נעשית נבלה"^{טז}), עד שלא ניתן להוציאו ממנו – מתייאשים מתיקון ומבחירה בטוב. לכן נדרשות אמונה, יראת ה' והתקשרות לרבי ("ידיעת בית רבו", שהיא סוג של גרסא דינקותא, אלא שבעוד "גרסא דינקותא" נמצאת במודע המושג "ידיעת בית רבו" בגמרא^{טז} מתייחס למה שבלא-מודע, וד"ל).

נד אבות פ"ג מ"ט.

נח לקומ"ת קיב.

נט לקומ"ת תורה עח.

ס לוח "היום יום" י"ד אייר, פסח שני.

סא ע"ח שמ"ז פ"ד; שמ"ט פרקים ג'ו. וראה שמ"ב פ"ד.

סב בטוי מהלכות אסור והיתר (לדוגמא חולין ק, א; קח, א). מתפרש בחסידות (לדוגמא, בד"ה "נתת ליראיך נס להתנסות" תש"א) על הניצוצות שאין בהם "שום הרגש אלוקי". ראה גם בנתה אחישנה עמ' שעד הערה לא.

סג שבועות ה, א.

טד במדבר יג, לא.

טה סוטה לה, א.

טו ע"פ שמות יד, לא.

טז שמות טו, ב.

טז יהושע י, יב.

טז שמות יד, יד.

ע זהר ח"ב מח, א (וראה שם נב, ב).

עא דברים ח, יח.

בפשט, "אין בעל הבית יכול להוציא את כליו משם" מתייחס לגוים שבארץ ("כליו"), אך בעל המאור עינים מפרש זאת על ריקון הניצוצות הטובים מתוך הכלים – הוצאת הגרים המסתתרים בתוך הגוים שבארץ, אשר צריכים להסתפח אל ישראל, דוגמת רחב הזונה שנשאה ליהושע בן נון, כובש הארץ^{טז}. כמו ש"לא הגלה הקב"ה את ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים"^{טז} כך 'לא הכניס הקב"ה את ישראל לארץ אלא כדי להוציא את הניצוצות מהכלים הרעים' (ובדרך ממילא יפלו הכלים הרעים). אך אם אין לישראל כח לכך, יתחולל תהליך הפוך – במקום שהם יחלצו את היהלומים הטמונים בכלים, הם עצמם ישקעו בקליפות, יבלעו ב"ארץ אכלת ישיביה"^{טז}.

"אני איני מצוה לך"

וזהו שלח לך לדעתך, ר"ל בכדי להשיג בחי' דעתך שהוא בחי' משה, בודאי שלח לך כל כוחותיך הפנימיים ושכלך להשיג במושכלות כאמור. וזהו וכי אדם בורר חלק רע לעצמו (סוטה שם), כי על ידי שבא לבחינה שנקרא לדעתך בודאי שבורר הטוב ודוחה הרע, והבן.

השגת דעת משה דורשת שליחת-דריכוז של כל הכחות לתור את הארץ העליונה (תוך כדי ההבנה שארץ ישראל הגשמית היא הכלי לגלות אותה). מי שמגיע למדרגה הזו של "דעתך" (בגברא) ודאי בוחר דווקא בטוב – כנ"ל במהות הבחירה – ומברר (בחפצא) את הטוב

עז מגילה יד, ב.

עח פסחים פז, ב.

עט במדבר יג, לב. וכפי שמפורש בלקו"ת שלח מא, ב; וילך, ג על טענת המרגלים.

בארץ ישראל יש תשועה הבאה מלמטה, דרך פעולת האדם^{עב}. דווקא ההתלבשות הזו של הכח האלקי באדם, עד שמתקיים "אני אמרתי אלהים אתם"^{עג}, היא מימוש רצון ה' ל"דירה בתחתונים".

למרגלים פשוט שאף אחד לא חזק "ממנו" יתברך בעצמו, אבל הם טענו שכאשר ה"ממנו" שלו מתלבש ב"ממנו" שלנו – כפי שצריך להיות בארץ ישראל – אזי "חזק הוא ממנו", מציאות הגוים בארץ חזקה יותר ממציאות ה' כפי שהוא נכנס בתוכנו. הם חושבים שהתלבשות ה' באדם היא הארה בעלמא של רוחניות, לא מבינים שזו הופעה של העצם שלא יבצר ממנו מאומה. יהושע וכלב אמרו "טובה הארץ מאד מאד"^{עט}, מתוך שפלות קדושה של "מאד מאד הוי שפל רוח"^{עו}, המכירה בכך שהאדם בעצמו הוא חסר אונים, אבל הוא מסתמך על הכחות הבלתי-מוגבלים של ה'. כנראה גם שאר המרגלים היו בשפלות – שפלות שלילית, שפלות של שקר – שגרמה להם לחשוב שאינם ראויים שהכח הנסי של ה' יתלבש בתוכם, וממילא הגוים יהיו חזקים מהם (ובמובן מסוים,

אפילו יהושע לא התעצם לגמרי עם הכח האלקי, ולכן התרשל בכיבוש הארץ^{עז} ולא הוריש את כל שבעת העממין).

עב ראה לדוגמה בשיעורי מוצאי יו"כ ור"ח טבת תשפ"א (ובכ"מ בשנת תשועה, ועוד).

עג תהלים פב, ו.

עד במדבר יד, ז.

עה אבות פ"ד מ"ד.

עו יהושע יא, יח ובמפרשים שם (עפ"י תנחומא מטות ד); במדבר רבה כה, ב. ראה דברי שמואל (צ'ארהי) פרשת וילך.

למרגלים פשוט

שאף אחד לא

חזק "ממנו"

יתברך בעצמו,

אבל הם טענו

שכאשר ה"ממנו"

שלו מתלבש

ב"ממנו" שלנו –

כפי שצריך להיות

בארץ ישראל

– אזי "חזק הוא

ממנו", מציאות

הגוים בארץ חזקה

יותר ממציאות ה'

כפי שהוא נכנס

בתוכנו

בתורה, "ובחרת בחיים", אין שום צד של הכרח – אפילו לא גזרת-מלך הדוחקת באדם לקיים אותה – והיא היא בגדר עצה טובה, "כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך ועל זה נאמר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך"¹⁹ (והיינו חיזוק הדעת, שהאדם יוכל לתת לעצמו "עצה ותושיה", כנ"ל). העצה הטובה הזו מלמדת לקיים "חיל בלע ויקאנו ומבטנו ירשנו אל", לבטל את הקליפה ולזכות ל"הרע כסא לטוב", והיא עדיין בגדר עצה טובה בלבד, ולא גזרה מכריחה. כשם שכל אחד צריך לומר "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי"²⁰ כך כל אחד יכול וצריך לגלות את ניצוץ משה רבינו שבו,²¹ את הדעת הגנוזה בו, ועצת "ובחרת בחיים" מכוונת אותו לכך.

לא להשאר בשבירה

לאור כל ההסברים הללו הוא חוזר לדרשת שמות המרגלים בה הוא פתח את התורה: וזהו סתור שסתור מעשיו של הקב"ה. כי אותן האומרים שבלתי אפשרי להוציא טוב מרע כאמור, אם כן סותר מעשיו של הקב"ה שעשה העולם מעורב טוב ורע, ונתן הבחירה, בכדי שיהיו בונין הסתירה שהיא בשבירה. שלכך נקראו תלמידי חכמים בונים, כמאמר וכל בניך וכו' אל תיקרי בניך אלא בוניך וכו' (ברכות סד.). והן סותרין, שנשאר ח"ו בבחי' סתירה. וכן נמי מה שאמרו שעשה שונאו של הקב"ה מך, הוא גם כן על דרך זה ח"ו. שאוצרות מלכו של עולם הן נפולין, ואינו מגביהן וכו'.

שבירת הכלים של ה' היא מלאכה חיובית של "סותר על מנת לבנות"²² – ה' חולל את השבירה, שמערכת טוב ורע, כדי שאנחנו נבנה-נתקן את מה שנשבר (כדרשת חז"ל על "אשר

מתוך הרע (וודאי לא "בורר חלק רע לעצמו", כלשון קושיית חז"ל על הסכמת ה' לשלוח את המרגלים).

אך איני מצוה לך, ר"ל שאגזור שיהיה דוקא כך שלא ישונה, רק אם תרצה שלא. לפי שזה הוא שהנחתי לאדם בבחירה, כמו שנאמר (דברים ל, טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגו', ואם היתה הגזירה שיהיה כפי רצון האל ית' לא היתה נחשבת לבחירה. כי באמת אם היה הפיץ הבורא ית' היה מצוה שיהיה דוקא כך כולו טוב, ולא היה שום בחי' רע בעולם. כי בחי' צווי זה הוא אילו רצה הבורא ית' היה האדם מוכרח לעשות טוב, והיה זה בחי' צווי שצוה וגזר האל שיהיה דוקא ההכרח לעשות טוב באופן שלא יהיה בחירה. אך שהוא ית' לא רצה לצוות ולגזור שיהיה דוקא כך שיהיה עשיית הטוב הכרחי, לכן הנית זה לבחירה שאם יחפוץ לעשות רע יעשה. כמו שאמרו (יומא לח:) פותחין לו, ואינו מוכרח דוקא להיטיב. אף שצוה ית' (דברים שם, פסוק יט) ובחרת בחיים, מכל מקום אין זה בחינת צווי ממש האמור. שאנו אומרים בו שהוא נתינת עצה, ולא גזירה הכרחית שלא יהיה לאדם ברירה אחרת. ובחי' צווי זה לא צוה הבורא ית' שיהיה בחינת צווי הכרחי, רק שהנחה זה בבחירה שאם לא ירצה לשמוע אל עצתו יוכל לעשות ההיפוך. וזהו אם תרצה שלא.

כדי ליישב את שאלת הידיעה והבחירה מסבידים – ברמב"ם²³ וגם בחסידות²⁴ – שידיעת ה' איננה גזרה המכריחה את המציאות. גם מצוות ה' נקראות גזרות – "קבלו גזרותי"²⁵ (ובפרט החקים, שטעמם אינו מושג לנו, וה' אומר "חקה חקקתי, גזרה גזרתי, ואין לך רשות להרהר אחריה"²⁶) – אך אין הן גזרות הקובעות את המציאות ושוללות את הבחירה, אלא תריג מצוות המעניקות לאדם את הבחירה. אכן,

פ הלכות תשובה פ"ה ה"ה. וראה מורה נבוכים ח"ג פ"כ. פא תו"א וירא ד"ה "ארדה נא" (וביאורו בתו"ח, אוה"ת ופלה"ר). ובכ"מ.

פב מכילתא על שמות כ, ב.

פג רש"י על במדבר יט, ב (ממד"ר).

פד לשון רש"י על הפסוק.

פה תנא דבי אליהו רבה פכ"ה.

פו ראה תניא פרק מב.

פז שבת לא, ב.

ה' יצר תערובת טוב ורע, הפיל דברים משרשם העליון להתחבא בתוך המציאות, כדי שאנו נעלה אותם משם בבחירתנו, אך מי שמתיימש מלעשות זאת – משאיר את דבריו של ה' מוחבאים בסתר וממשיך 'ללכת על' המדות והניצוצות הטמונים במציאות בלי להרים אותם מפילתם.

וזהו אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם ח"ו (סוטה לה.), שהרשעים אומרים שאין צורך ויכולת להוציא ולהריק בחינת כלים שבשביירה. והבן.

כאשר המרגלים מסתובבים בארץ, 'מתפעלים' ממציות הרע ומאמינים שאי אפשר להפריד את הניצוצות הגרים שבשבעת העממין מהתרבות השלילית שלהם, מאבותיהם ואמהותיהם ומהעבודה הזרה שלהם, הם טוענים ש"אין בעל הבית יכול להוציא כליו משם" – שה' לא יכול להוציא את מהארץ את כליו הקדושים הטמונים בה, לרוקן את הגוים מהניצוצות של נשמות ישראל (שבסוד כלי, כהן-לווי-ישראל^{צג}).

אך האמת הוא שצריך האדם ליתן עיניו ולבו וכל שכלו לעשות כנ"ל. כי זהו כל עיקר מנמתינו ועבודתינו, לברר הטוב ולהביאו לשורש העליון ולקשרו בו יתברך שמו ויתעלה זכרו. אמן נצח סלה ועד.

צב קהלת יעקב ערך 'כלי'.

צג כדברי הבעל שם טוב – כש"ט (קה"ת) אות קצד – שכל ניצוץ שצריך האדם לברר הוא חלק ממנו עצמו.

ברא אלהים לעשות^{פח}, שה' ברא את העולם באופן כזה שיש לנו מה לתקן-לעשות בו). בסגנון הרב המגיד ממעזריטש^{פט}, ה' ברא את העולם יש מאין – עם ישות מעורבת טוב ורע – כדי שהצדיקים יחזירו את היש לאין, יבחרו בטוב ויגלו את טוב ה' בתוך המציאות. מי שלא מצטרף לבנאים – תלמידי החכמים הצדיקים ("ועמך כלם צדיקים"^צ) – נכלל בגדר הסותרים, הוא משאיר את העולם בסתירתו וחורבנו. במקום לראות בסתירה הכנה לבנין, הוא מאמין בחורבן וחושב שהוא בלתי-הפיק. בכך הוא עושה את "שונאו של הקב"ה מך" – עני, אביון ומדוכדך – משום שהוא משאיר את אוצרות-מדותיו נפולים (שוב, ה' 'העני' את עצמו בשבירת הכלים – כשהוא הפיל-פזר את כל הונו כדי שאנחנו נעשיר אותו, "יש מפזר ונוסף עוד"^{צז}) – אך במקום להפיק רווחים מהמציאות הקיימת הוא משאיר את ה' (עני).

נחבי שהחביא דבריו של הקב"ה, שהחביאן בסתר המדריגה ח"ו שישארו שם ח"ו. ופסי שפסע על מדותיו של הקב"ה, שפוסע ח"ו על דברים העומדים ברובו של עולם שרשן, והוא פוסע ח"ו על המדות הנפולין ואינו מנביהן.

פח בראשית ב, ג. וראה בראשית רבה יא, ו (ובכ"מ);

פסיקתא רבתי; זהר ח"א מז, ב.

פט אור תורה אמור אות כק.

צ ישעיה ס, כא.

צא משלי יא, כד (וראה גם תורת שמואל תרל"ט ח"א עמ' נ; ד"ה "מקול מחצצים" תרמ"ז פ"ג. ובכ"מ).

bit.ly/razi-ge
058-672-9270

יצא לאור רזי חסידות לילדים

שני כרכים של מאמרים נבחרים מנפלאות
על סדר פרשות השבוע

ב"ה

הסיפור החסידי

הרב מרדכי אליהו | זריזותיה דאברהם

הרב מרדכי אליהו, הראשון לציון, נולד בכ"א באדר א' תרפ"ט בירושלים לרב סלמאן אליהו, מתלמידי ה"בן איש חי", ולמזל לבית צדקה. בילדותו התמודד עם עוני רב, ולאחר פטירת אביו בהיותו בן אחת-עשרה נאלץ לסייע בפרנסת המשפחה, אך המשיך לשקוד על לימוד התורה במסירות יוצאת דופן. למד בישיבת פורת יוסף אצל גדולי חכמי ירושלים, ובהם הרב עזרא עטיה והרב צדקה חוצין. בשנת תש"ך התמנה לדיין הצעיר ביותר בארץ בבית הדין בבאר שבע, ובהמשך כיהן בבתי הדין בירושלים ובבית הדין הרבני הגדול. בד' בניסן תשמ"ג נבחר לכהן כראשון לציון וכרב הראשי לישראל לצד הרב אברהם שפירא. לאחר סיום כהונתו המשיך להנהיג ציבור רחב בארץ ובעולם, ונודע כפוסק הלכה, מקובל ומנהיג שרבים נהרו אליו לקבל עצה וברכה. עמד בראש כולל "דרכי הוראה" והעמיד תלמידים רבים. נסתלק בכ"ה בסיוון תש"ע ונטמן בהר המנוחות בירושלים, סמוך לאוהל החיד"א, שאת העלאת עצמותיו לארץ ליווה בצעירותו.

ווקנה מצד אחד, ובחור ובתולה מצד אחר'. כל זה מחמת הנהגתם של אברהם ושרה — פעם כצעירים לצורך מצוות — וישכם אברהם, ופעם כזקנים כנגד יצר הרע — 'ואברהם כבד'. כשאמרתי לו את הדברים הוא הקפיד ואמר: 'את זה תאמר בהספד!' לאחר שנים נפטר הרב ואני שכחתי מאותה אמירה, ובהספדו לא הזכרתי את הסיפור הזה. לאחר כמה ימים בא אלי אחד מבני משפחתו וסיפר לי שהרב בא אליו בחלום ושאל: 'מפני מה הרב אליהו לא הספיד אותי?' אותו בן משפחה התפלא כיוון שזכר שהספדתי אותו בהלוויה. חכמתי בדעתי אולי לא הספדתי אותו כראוי ונזכרתי באותו מעשה... באזכרת השבעה שלו סיפרתי את אותו מעשה. וכל זה כיוון שחכמינו אומרים שהנפטר שומע מה שמספידים עליו. למחרת בא אלי בנו ואמר לי שהחכם בא אליו בחלום ואמר לו שחכם מרדכי הספיד אותך כראוי."

סיפר הרב אליהו: "פעם אחת הרב עובדיה הראיה ביקש ממני ללכת עימו למבול במקוה שעה לפני עלות השחר כהרגלו. באותו זמן הייתי בן שלושים והוא קרוב לשמונים. כיוון שאסור לרחוץ עם רבו בבית המרחץ טבלתי בחדר אחר, עוד לא התחלתי להתארגן למבילה והרב סיים למבול. הרב לא רצה להשאירני לבדי, וחיכה עד שאסיים. לאחר כמה שעות ביקשו ממנו ללכת לאיזו שמחה והוא סירב ואמר: 'יש במקום הרבה מדרגות ואני זקן מידי...'. כששמעתי כך שאלתי אותו: 'כיצד כבודו אומר 'זקן אני', והרי במקוה כבודו עלה וירד את מדרגות המקוה בזריזות'. והוא ענה לי בחיך: 'משום צניעות אני לא הולך לאותה שמחה, המקום לא צנוע ולכן סרבתי בטענה שאני זקן...'. אמרתי לו: 'זה מה שכתוב בנמרא, 'בזמן אברהם אבינו איזו צורה הייתה הרוטה על המטבעות? — זקן

את יצחק בנו.

נראה גם לומר, כי הזריזות האמיתית איננה פזיזות ונחפזות. הכהנים, עליהם נאמר בגמרא כי "זריזים הם", עובדים "בחשאי וברעותא דליבא" (כלשון הזהר), והגורם לכך היא השפלות, בה התאפיין אברהם אבינו באמירתו "ואנכי עפר ואפר". השפלות יוצרת אהבה חשאית, שאין לה כל חיכוך עם המציאות ו'בזבוז אנרגיה' ברעש חיצוני. אהבה של שפלות מאפשרת זריזות מידבית שאיננה שוברת את האדם או את זולתו, כפי שביטא הרב הדאיה כששקל בנחת את תשובתו וענה למזמין באופן שלא יפגע בו. ומעניין – הרב הדאיה הקפיד על כך שהפירוש יאמר דווקא בהספד של הרב אליהו, לאחר פטירתו. האם זו רק השפלות שהתאפיין בה, או שיש משהו עמוק יותר בכך?

נראה לומר, כי מטבעו של אברהם אבינו שייך במיוחד לרגע ההספד. על צורת המטבע מפרש רש"י כי הזקן והזקנה הם אברהם ושרה, ואילו הבחור והבתולה הם יצחק ורבקה. טביעת המטבעות, לפיכך, מוכרחה היתה להיעשות לאחר נישואי יצחק ורבקה, שנערכו לאחר פטירת שרה ומספד אברהם.

אברהם אבינו היה על פי הגמרא מלך של ממש – שהמטבע שטבע היה בעל תוקף חוקי. המטבע הכולל את דמויותיהם של הדור הראשון והשני בשושלת, מסמל את העברת הכתר מאברהם ושרה אל יצחק ורבקה.

גם הרב הדאיה, שלא רצה כי ישבחו אותו בפניו, הכיר בכך שהדור הבא צריך ללמוד ממנו ולהמשיך את דרכו – והטיל את המשימה הזו על הרב אליהו, שידע כמוהו את עבודת ה'זריזות במתינות'.

(על פי "שעשועים יום יום" לפרשת צו,

ושיעור כ' חשון תשע"ג)

זצ"ל לבודפשט בענין ציבורי חשוב, ובדרך ביקרנו בכמה קברי צדיקים. כשחזרנו טסנו במטוסים שונים, וחלק מאיתנו חזר לארץ מוקדם מהרב. לפי תוכנית הטיסה, אנחנו הגענו לשדה התעופה שעתיים לפני הנץ החמה, מספיק זמן בכדי לעבור את המכס ולנסוע לירושלים להתפלל עם הנץ החמה.

המטוס של הרב היה אמור לצאת – וגם להגיע – שעה אחריו, מה שאומר שהרב יוכל להתפלל שחרית עם הנץ החמה בשדה התעופה בלוד. חישנו שלא יהיה מניין לרב, והחלטנו במטוס כי חלק מאתנו יישארו בשדה התעופה כדי שלרב יהיה מניין עם נחיתתו בישראל.

אין שום הסבר למה שקרה בפועל, כי כשהגענו לשדה התעופה בישראל ראינו את הרב לפנינו בביקורת הדרכונים... זה היה פלא גמור, כי ידענו את השעה שבה הוא המריא בכודפשט במטוס רגיל לגמרי. הוא יצא שעה אחריו והגיע לפנינו. כתוב ש"הקובע מקום לתפילתו, אלוקי אברהם בעזרו". לא ידענו עד כמה זה חשוב עד שראינו בחוש איך ארץ ישראל קפצה לקראתו של הרב. שיתפלל שחרית עם הנץ החמה בבית מדרשו, בנחת ובשלוה. (אביהם של ישראל)

סיפורים רבים מבטאים את מידת הזריזות של הרב אליהו זצ"ל, והוא היה רגיל לומר בחיך כי "זריזות – חצי מזל". זו הסיבה, שהוא הבחין באופן מיוחד גם בזריזותו של רבו – הרב הדאיה. אך מהיכן באה הזריזות הזו?

על פי דברי הרב, המקביל את תכונת הזריזות ל"מטבע של אברהם אבינו", נראה כי הזריזות נובעת ממידתו של אברהם – האהבה וההתלהבות לדברים שבקדושה. אכן, הזריזות היא מתכונותיו של אברהם אבינו: הוא רץ אל האורחים ואל הבקר על מנת להאכילם, והוא המתקן את תפילת השחר ומשכים בבוקר לעקוד

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

עזרה נפשית בערבון מוגבל

אני עובד במרכז אשפוז פסיכיאטרי בעל גישות חדשניות. וב"ה מעת לעת אני מקבל פידבקים חיוביים מהמערכת, מהמטופלים ומבני משפחותיהם. לאחרונה קודמתי בתפקיד, וזה נראה שמצד ההנהלה, יש לי שם עתיד משמעותי לטווח ארוך. גם באופן אישי יש לי חלומות גדולים על מהפכה בתחום (וכבר סייעתי בהטמעת כמה שינויים במקום בו אני נמצא).

מאידך, מזה זמן שמלוה אותי תחושה קשה. אני מרגיש שיש בעולם סבל וכאוס, כביכול בלי סדר ובלי השגחה ח"ו - ממש "עולם התהו" - ומרגיש שאי אפשר באמת לעזור ואין טוב אמיתי. יש סיפורי הצלחה בעזרה ליהודים, אך הם די נדירים, וגם אז חיינם נותרו מורכבים וקשים. אני מרגיש שהעבודה שלי היא רק להקל במעט מהסבל השושתי עליהם מ'נסיבותיו של הקב"ה', והדבר סודק לי את הבטחון בטוב ה'. ודאי יש קשר גם לנסיבות החיים האישיות, אך המפגש עם הנשמות הללו מגביר זאת מאד. הדילמה שלי כעת היא האם

הנזק הנפשי רב על התועלת, ועליי לעזוב את התחום או לפחות לנוח ממנו לתקופה מסוימת, או שיש כאן שליחות חשובה, מה גם שהחלפת מקצוע לא תעזור לי כי זו נטיית הנפש שלי ובכל מקום אשים לב לחבר'ה שסובלים והם יראו בי כתובת.

אשמח לעצת הרב - כיצד להתמודד עם הסדק האמוני והנפשי הזה? האם נכון עבורי, לאור המצב הרגשי, להמשיך במסלול המקצועי הזה או לקחת פסק זמן?

מענה:

גם לעזור ליהודי במקצת, להקל עליו במקצת מסבלו, זו מצוה רמה ונשגבה ואין לשער ערכה. כאשר אתה מרחם על נשמה סובלת ומשתדל לעזור במה שאתה יכול, אתה מעורר רחמים רבים על כלל ישראל, על שכינתא בגלותא, ובכך מזרז את הגאולה לכלל ישראל ולכללות העולם.

על כן לא נראה לי שכדאי להחליף מקצוע, צריך להמשיך בהתעוררות רחמים רבים מן השמים על כל המטופלים בתוך שאר חולי עם ישראל.

אך אם אתה זקוק לתקופה קצרה של מנוחת הנפש, זה בודאי מוצדק, וכמאמר חז"ל "פעמים שבטולה... זהו קיומה". ברכות הצלחה רבה בכל, ושתזכה לראות נסים גלויים בעבודה שלך.

האם יש תיקון לפגם הברית?

כתוב בזהר שעל פגם הברית אין תשובה. אכן, רבי נחמן מברסלב אומר שיש תשובה ושכוונת הזהר היא סתומה ו"אין שום אדם מבין הפשט, רק הוא לבד". לעומת זאת, בתניא כתוב שהכוונה שלא די בתשובה תתאה ונדרשת תשובה עילאה. מה היחס בין הדברים?

מענה:

צריך לומר שכוונת שניהם עולה בקנה אחד. בכלל, יש הרבה דברים שרבי נחמן אמר לחסידיו שרק הוא יודע או שרק הוא יכול להתמודד עם זה ולברר זאת (כמו הלימוד בספרי חקירה), ודרך חב"ד היא שגם חסידים גדולים יכולים להתעסק ולברר אותם.

חטאי באצבאר ותקוונם

רגליו ויציא למלחמה על דעת עצמו,
ללא משה רבינו וארון ה'! הם מעפילים
להר במטרה להכניס לארץ, תכף ומיד!
מהו פשר חטאים אלו? כיצד אנחנו
יכולים לתקן אותם?

דחלל א דפלא

פרומקי (אפרים) הוא ילד שקט
ומפנם. אף פעם לא תמצא אותו שתף
לדיונים הסוערים בפתה. הוא אמנם
עוקב אחרי הדעות המשמעות ומקשיב
להן, אבל הוא מעדיף לא להביע עמדה
משלו. אפלו כאשר פונים אליו ושואלים
אותו הוא מגלגל בעיניו ומושיב בכתפיו.
"לא יודע", הוא בדרך כלל מפטיר
בשפה רפה.

אל תחשבו, לא שאין לו שכל.
פרומקי הוא ילד חכם מאוד, אבל
החששנות וההססנות שלו מפני טעות
גורמות לו הרבה פעמים פשוט לא
לעשות דבר. איך הוא נוהג לומר? "שב
ואל תעשה עדיף!"

עזי הוא ההפך הגמור שלו. לעזי

שלום ילדים!

השבת נקרא בתורה את פרשת שלח
ונגלה בה שני חטאים שעם ישראל
נכשל בהם. שניהם קשורים לארץ
ישראל ולכניסה אליה, אבל הם ממש
הפוכים אחד מהשני.

החטא הראשון הוא חטא המרגלים.
משה רבינו שולח שנים-עשר נציגים
לתור את הארץ המיועדת ולבדוק את
מצבה כדי שנוכל להכין את עצמנו
לקראת הכניסה אליה ולקראת כבושה.
המרגלים עוברים בארץ אבל רבים
נתקפים בפחד גדול מיושביה ובחזרתם
מדביקים את שאר העם בפחד שאחז בהם.
התוצאה היא שהעם בוכה למשפחותיו
ומסרב להתקדם לעבר הארץ.

החטא השני בא מיד אחריו. עם
ישראל מתבשר בענשו, הוא יודע כי
גזרת ה' היא שעליו להמתין ולהסתובב
במדבר במשך השנים הבאות וכי רק
הדור הבא יזכה להכניס אליה. כאן
התוצאה הייתה הפוכה – העם קם על

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

מלויים מבגרים או חזים בנרועותיו מזה ומזה.

רִלְטָנוּת וְנִמְכָרוּת

אז מה עדיף – לחשש או להעז? האמת היא שבכל אחת מהדרכים יש גם חסרון וגם יתרון. פחד והססנות מגברת עלולים לשתק את האדם. כתוצאה מהחשש הוא מתחיל לדמין כאלו הדבר באמת לא אפשרי, וכך משתלטת עליו תחושת חסר אונים, והחששות הופכת לרשלנות, המונעת ממנו לעשות את כל הדברים הטובים שהוא באמת מסוגל להוציא מעצמו. הרי אם זהו הדבר הנכון שה' חפץ בו – ודאי שהדבר אפשרי לבצוע! סמך עליו! אז תעוזה היא מדה מברכת בעבודת ה'. ההלכה הראשונה בשלחן ערוך מעודדת אותנו להעז ולהיות "עז כנמר" – "לא יבוש מפני המלעיגים עליו בעבודת ה'!". אבל מצד שני, תעוזה עלולה להפך לבטחון מפרז ולסטות מהכוון הנכון. כאשר אדם רוצה שהכל יעשה מהר-מהר, כאן ועכשיו, העסק מתחיל להשתבש. הבטחון בה' הופך להיות בטחון בעצמי, ב"כחי ועצם ידי", תוך שאני שוכח שה' יתברך הוא שנטע בי את הכחות להעז ולפרץ, ואז אני מתחיל לעשות שטויות. איפה אני יכול להבחין בכך? כאשר הדבר אותו אני מבקש לעשות מנגד לרצונו של ה'. נכון, כמו המעפילים. אגב, זה היה

תמיד יש מה לומר ועל כל דבר. הוא גם תמיד בטוח שרק הוא צודק וכל השאר טועים. הכי מצחיק הוא שלפעמים, כאשר מתברר שדעתו לא הייתה ממש נכונה, הוא לא מתבלבל. הוא יסביר לה באלף הסברים למה הוא בעצם צדק, ורק התנאים שמסביב הם אלו שהשתנו, והכל בבטחון מוחלט.

הבטחון המפרז של עזי גורם לו לפעמים גם לעשות שטויות. בטיול האחרון, כשהיינו צריכים לחצות אחד-אחד את הנחל הזרם, זה עלה לו ביקר. כמעט שהארוע הסתיים באסון, כי למרות שהמדריך הזהיר שלא לעקוף אותו, עזי החליט שהדרך מצד שמאל מהירה יותר. עקיפה וריצה בלתי זהירה הביאה אותו לאבוד שווי המשקל, מה שגרם לו לפל לאחור, הישר למים העמקים. נס שהמדריך קלט מיד את הארוע והצליח לשלף אותו בזמן ולחלץ אותו לפני שיהיה מאחר מדי.

לא אפתיע אתכם אם תשמעו את הסיום. במקום לסים את החציה ב-20 דקות ארך הספור כמעט שעתים, אבל לא רק בגלל עזי. לאחר כשעה סימו כמעט כלם לעבר. למה כמעט? בגלל פרומקי. הוא התישב בצדה האחת של גדת הנחל ולא הסכים לחצות לעברה השני. בכל פעם שהניח את רגלו במים הוא קפא על מקומו והתאבן ומיד חזר לאחור. לא הועילו כל נסיונות השכנוע. בסופו של דבר הסכים לעבר רק כששני

מדוע נאמרו שתי מצוות אלו דוקא כן, לאחר חטאי המרגלים והמעפילים? כנראה שכל אחת מהמצוות באה לתקן חטא אחר. חטא הפחד והחשש של המרגלים מתקן על ידי הקרבת הנסכים ואלו חטא הפזיזות המבהלות מתקן על ידי הפרשת החלה מן העסה.

כאשר נכנסים אל הארץ יש לעשות כברת דרו, גם אם היא תעבב אותנו במשך 14 שנה. "ארץ ישראל נקנית ביסורים", וזה אומר שעוד לפני הפלי הכל יש להעז לצאת לקרב, להלחם במסירות נפש ולכבש אותה. אין לחשש ולפחד מאף אחד, רק מה' אחד! זהו תקון לחטא המרגלים.

אבל כדי שלא נפשל בפגם הבטחון המפרז של המעפילים עלינו לזכור היטב בשם מי ומכח מי אנו נלחמים. לשם כך באה מצוות הפרשת חלה. מיד כשנכנס אל הארץ המבטחת, עוד לפני שנכניס לפינו דבר-מאכל, עלינו לרסן את עצמנו ולתת תרומה מהתבואה שקצרנו, חלק הגון בראש לה' ולכהן המשרת אותו. לכן במצוות חלה אנו מחייבים ללא כל שהות, מיד בפניסה לארץ.

שנוזפה לפרץ בקדשה, ללא הססנות אף גם ללא פזיזות!

שבת שלום ומברך!

5?

הפגם של כל אלו שבקשו לדחוק את קץ הגלות ולהביא את הגאולה טרם זמנה. במקרים אלו נדרשת דוקא הזהירות.

תקון לני פתחאים

מיד לאחר שני החטאים וענשיהם מופיעות בתורה שתי מצוות – מצוות נסכים ומצוות הפרשת חלה. נסכים הם תוספת הסלת והיין המצטרפת לכל קרבן בהמה העולה על המזבח במקדש, כאשר הקמח שבהם מובא מתבואת הארץ. את החלה מפרישים מבצק העשוי גם הוא מהתבואה הגדלה בארץ. אז הדבר הראשון והמשטרף שבוטל בשתי המצוות הוא ההבטחה שבצדן לעם ישראל – עוד תזכו להגיע אל הארץ המבטחת, לנחל אותה ולהנות מתבואתה.

מהו השני ביניהן? זמן החיוב. את הנסכים אנו מצוים להקריב רק לאחר "ירשה וישיבה" בארץ. כלומר, רק לאחר שנסים להלחם בעמים היושבים בארץ ולהוריש אותם, ורק לאחר שנחלק אותה בין השבטים כשכל אחד יושב בצורה מסדרת בנחלה המיעדת לו. ליהושע ולדורו ארצה תקופה זו ארבע עשרה שנה. לעמת זאת, על מצוות הפרשת חלה נאמר בטוי יחודי – "בבאכם אל הארץ". כלומר, מיד כאשר נכנסים אליה מתחייבים במצוה.

צא מעצמך!

יהודי יכול ללמוד תורה, לעבוד את ה' ולקיים את כל המצוות מתוך דאגה לעצמו ('פאר זיך' באידיש) – דאגה לתיקון נפשו, לעולמו הפנימי, לטיפוח אמונתו וחיוזוק הקשר שלו עם ה' יתברך. אבל עם כל החשיבות של הדברים הללו, עבודת ה' כזו היא, בסופו של דבר, עבודת ה' ילדותית. היא אמנם יסוד החינוך לקיום מצוות, אבל עליה נאמר "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

ה' רוצה שיהודי יתבגר ויצא מעצמו: שלא יסתפק בצוותא וחיבור שלו עם ה' – אלא "יאהב מה שהאהוב אוהב" ויתחבר לכלל ישראל; שלא יסתפק בלימוד התורה כפי שהיא, אלא יחדש חידושי "תורה חדשה"; שלא יסתפק בטיפוח עולמו הפנימי, אלא יצא לברר את המציאות החיצונית, יחרוג מ"חוק שימור החומר והאנרגיה", יחדיר לעולם אור איך-סופי ויברא שמים חדשים וארץ חדשה.

המרגלים רצו להשאיר במדבר – נהנים מנסים שמימיים, עטופים בענני הכבוד, אוכלים מן השמים ומחולקים לשבטים – אבל הקב"ה רצה שיכנסו לארץ, יתקנו את המציאות, יתעצמו עם האלקות ויהפכו מאוסף שבטים לצבור אחד המקים "ממלכת כהנים וגוי קדוש" ופועל על כל העולם.

השיעור הראשון בגליון השבוע עוסק בהתבגרות התורה והמצוות, שצריכה להתחולל בגיל בר-מצוה, והשיעור השני מעמיק בחטא המרגלים ובצפיה האמתית של ה' מעם ישראל בארץ ישראל.

להצטרפות למפיצי נפלאות:

itiel@pnimi.org.il

85-bit.ly/niflaot

052-4295164 או סקרו:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפניחי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים